

Faculteit Bedrijfskunde
Faculteit der Economische
Wetenschappen

Rijksuniversiteit Groningen

De sterke Nederlandse clusters volgens de Porter–methodiek anno 2003

prof. dr. Dany Jacobs
drs. Maureen Lankhuizen

met de hulp van
prof.dr. Bart van Ark
Edwin Stuivenwold

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van
het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Groningen, september 2005

Inhoudsopgave

1.	Inleiding: Porters clustermethodologie	3
2.	Exportsterktes en sterke Nederlandse clusters in 2001–2003	7
	Literatuur	15
	Bijlage 1:	
	Clusters van internationaal competitieve sectoren, 2001–2003	16
	Bijlage 2:	
	Extended Balance of Payments Services Classification (EBOPS)	49
	Bijlage 3:	
	De HS-classificatie	51

1. Inleiding: Porters clustermethodologie

Michael Porter heeft in 1990 een algemeen schema gepresenteerd waarmee het mogelijk is clusters in kaart te brengen van wat voor een bepaald land de meest internationaal concurrerende sectoren zijn (Porter 1990). Daarmee is snel te zien op welke terreinen een land op de wereldmarkt sterk is en op welke zwak. Het ging Porter erom dat landen zich meer concentreren op waar ze goed in zijn dan dat ze elkaars successen proberen te imiteren – hetgeen dikwijls het geval is in het innovatiebeleid. Dat laatste leidt gemakkelijk tot overcapaciteit en concurrentie op kosten in plaats van op toegevoegde waarde. Anderen beoordelen internationale concurrentiekracht van landen vooral op het niveau van macrogegevens: loon- en andere kosten, belastingen, groeicijfers, inflatie.... Volgens Porter zegt dit relatief weinig. Uiteraard speelt ook de macro-economische omgeving een rol, maar de echt concurrentie vindt plaats op het niveau van concrete sectoren en productgroepen – het meso-niveau dus – waar concurrenten elkaar ontmoeten.

In deze paragraaf wordt Porters clustermethodiek kort gepresenteerd en geëvalueerd. Eerst bespreken wij de criteria die Porter hanteert om een sector wel of niet in zijn clusterkaart op te nemen. Daarna presenteren we de standaard clusterkaart zelf en evalueren we de sterkte en zwakte van de benadering.

Omdat kennis, ervaring en concurrentiekracht meestal zeer specifiek zijn, moeten de sectoren waarin een land eventueel relatief sterk is volgens Porter op een zo laag mogelijk aggregatieniveau worden gedefinieerd. Uitgangspunt vormen hiervoor de wereldexporthandelsstatistieken. Voor het onderzoek in 1989-90 (Jacobs et al. 1990) is gebruikgemaakt van de handelsstatistieken van de UNO. Voor dit onderzoek bleken de exportstatistieken van de OECD meer geschikt. Ze bevatten meer productgroepen¹, waaronder ook heel wat voor dienstensectoren. In zekere mate bevatten ze zelfs te veel productgroepen. Indachtig het principe van Porter dat we het moeten hebben over het niveau waarop de concurrentie reëel plaatsvindt, hebben we de productgroepen zoveel mogelijk op die wijze gedefinieerd. Concreet wil dit zeggen dat we de ongeveer 5.500 productgroepen van de OECD hebben teruggebracht tot ongeveer 826 succesvolle productgroepen. Dat is nog steeds veel meer dan het aantal waarmee in 1989-90 is gewerkt.

Startpunt in Porters methodologie is het berekenen van het gemiddeld aandeel van een land op de wereldexportmarkt voor alle producten samen. Voor Nederland was dit percentage in 1986 3,8. In 2003 was volgens de OECD-statistieken dit Nederlandse aandeel nog steeds 3,8 procent, maar we moeten wel rekening houden met het feit dat deze statistieken niet de totale wereldexport omvatten (ongeveer 80 procent). Het wereldexportaandeel van Nederland is dus wat gezakt – niet geheel verbazingwekkend als we zien dat steeds meer landen gaan exporteren. Alle sectoren waarvan het nationale exportaandeel in de wereldhandel groter is dan het gemiddelde, worden als succesvol beschouwd en in de analyse betrokken. Een sector is volgens Porter dus concurrerend als zij een bovengemiddelde plaats heeft weten te verwerven op de wereldmarkt. Dit vindt hij een sterker criterium dan bijvoorbeeld winstgevendheid die door reguleringen of door een bepaald bedrijfsbeleid gemanipuleerd kan worden. Een onderneming kan bijvoorbeeld niet

¹ We hebben in dit onderzoek gebruikgemaakt van de Harmonised System (HS)-classificatie. De HS-classificatie is aanzienlijk gedetailleerder dan de – meer gebruikelijke - Standard International Trade Classification (SITC)-classificatie: 5.500 productcategorieën tegenover 3.400. De HS-classificatie wordt beheerd door de World Customs Organisation. Zie bijlage 3 voor een overzicht van de categorieën.

meer investeren of met een grote uitverkoop bezig zijn en daardoor tijdelijk een goede winst laten zien. En als gevolg van bepaalde belastingwetgeving, kunnen multinationale ondernemingen hun winsten in bepaalde landen concentreren.

Naast relatieve exportsterkte, hanteert Porter enkele bijkomende criteria. Sectoren zijn volgens Porter niet competitief en worden dus niet in aanmerking genomen:

- als de handelsbalans negatief is, tenzij het exportaandeel twee of meer keren het eerder genoemde gemiddelde is. Want in dit laatste geval is er toch een vorm van specialisatie. Waarom zou de handel anders via dit land verlopen?
- als de export bijna uitsluitend gaat in de richting van gemakkelijk toegankelijke buurlanden. Iets anders is het als die buurlanden juist heel moeilijk te penetreren, kwalitatief veeleisender markten bezitten.
- als de nationale export gedomineerd worden door buitenlandse bedrijven als onderdeel van een internationale productiestrategie, gericht op laagwaardige kostenvoordelen in het land. Als buitenlandse bedrijven zich juist vestigen omwille van hoogwaardige factoren, is dat juist een sterk punt. Sectoren met een te laag exportaandeel kunnen eventueel nog toegevoegd worden als vanuit (in dit geval) Nederland op basis van specifieke Nederlandse vaardigheden in het buitenland productiebedrijven zijn opgezet.

Zoals bij het onderzoek van 1989-90 is in deze berekening alleen het eerste eliminatiecriterium ($\text{import} > \text{export}$, tenzij het wereldexportaandeel groter is dan twee maal het gemiddelde) toegepast. Om de andere twee eliminatiecriterium en het daarmee verbonden ene toevoegingscriterium consequent te kunnen toepassen, is immers uitgebreider onderzoek noodzakelijk.

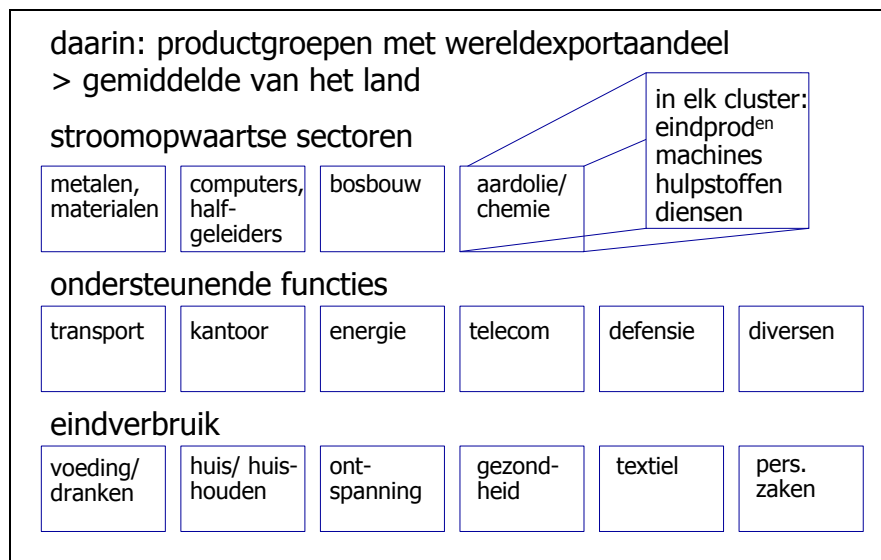
Wanneer is vastgesteld welke de succesvolle (smalle) sectoren zijn, worden deze in een schema, de clusterkaart, geplaatst. Uitgangspunt is het door Porter ontwikkelde concept van het waardesysteem waarin de waardeketens van de opeenvolgende ondernemingen in relatie tot elkaar worden bekeken. Of ondernemingen en sectoren in een cluster werkelijk met elkaar samenwerken, is op basis van de clusterkaart overigens niet te zien. Dat kan alleen op basis van kwalitatief onderzoek in de sectoren of meer ingewikkelde kwantitatieve netwerkanalyses (bijvoorbeeld input-outputanalyse) duidelijk worden.

Met eindverbruik als belangrijkste criterium heeft Porter indertijd 16 clusters gedefinieerd op drie niveaus:

- stroomopwaartse sectoren:
 1. materialen en metalen (M/M);
 2. computers en halfgeleiders (Cp);
 3. bosbouwproducten;
 4. aardolie en chemie (P/CH);
- ondersteunende functies:
 1. diversen (voor sectoren die aan meerdere clusters toeleveren: DIV);
 2. transport (Tr);
 3. kantoor (K);
 4. energie (En),
 5. telecommunicatie (Tel);
 6. defensie (Def);
- eindverbruik:
 1. voeding en dranken (V/D);
 2. huisvesting en huishouden (H/H);
 3. ontspanning (O);
 4. gezondheidszorg (G);

5. textiel en kleding (T/K);
6. persoonlijke zaken (P).

Binnen elk van deze 16 clusters worden nog eens vier niveaus onderscheiden: eindproducten², machines, hulpstoffen³ en diensten. De basisstructuur van Porters clusterkaart is weergegeven in figuur 1.

Figuur 1: Porters standaard clusterkaart (Porter 1990)

Het voordeel van Porters clusterbenadering is gelijk ook het nadeel. Het voordeel is vooral de standaardisatie, waardoor clusters snel kunnen worden uitgerekend en internationaal vergeleken. Het nadeel is dat deze indeling in zekere mate vreemd is⁴ en bovendien nogal grofmazig is. Ook is de indeling niet altijd gemakkelijk toe te passen is. Je vraagt je dan bijvoorbeeld af of een bepaalde productgroep eerder bij het huishouden, de persoonlijke zaken of de ontspanning thuishoort⁵.

Sectoren en productgroepen die in werkelijkheid bij een bepaald netwerk horen, moeten als gevolg van de indeling soms toegedeeld worden aan een cluster waar ze eigenlijk niet bij horen. Een mooi voorbeeld hiervan vormt in Nederland de sierteeltsector. Het is duidelijk dat deze sector onderdeel van het landbouw-voedingcluster is, maar als zodanig komt dit cluster niet voor in Porters schema. Daardoor komt de bloemensector terecht bij de persoonlijke zaken.

In het verlengde van de discussie over het belang van clusters en netwerken in de moderne kenniseconomie, zijn dan ook een groot aantal alternatieve clusterbenadering tot stand gekomen, teveel om op te noemen of te citeren⁶. Deze alternatieve benaderingen steunen alle voor een groot stuk op meer bewerkelijke, kwalitatieve analyses. Onze opdrachtgever

² Bij Porter 'primary goods', maar dit suggereert ons inziens te sterk gewone grondstoffen. Eindproducten van één sector kunnen bovendien in producten van een andere sector verwerkt worden. Het gaat er dus altijd om te bedenken wat de belangrijkste functie van een product is.

³ Bij Porter 'specialty inputs'. Deze 'gespecialiseerde inputs' kunnen zowel grondstoffen als halffabrikaten en producten uit een andere sector zijn.

⁴ Zie bijvoorbeeld de vier verschillendsoortige stroomopwaartse clusters.

⁵ In 1989-90 is de indeling waartoe we uiteindelijk kwamen vergeleken met die van Porter Monitor Company die de meeste andere nationale studies uitvoerde.

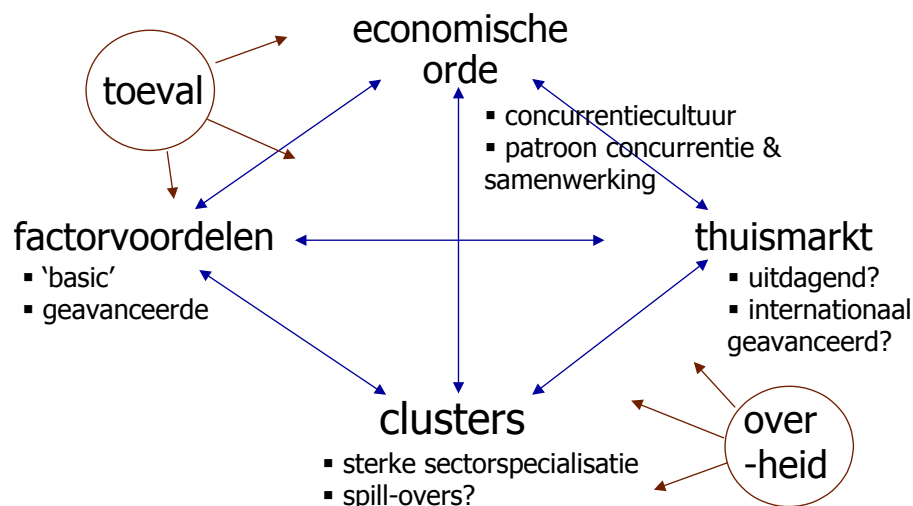
⁶ Voor een eerste overzicht, tien jaar geleden, zie Jacobs 1995.

was evenwel geïnteresseerd in de vergelijking met de toestand uit het vorige onderzoek. Het was dan ook niet meer dan logisch dat we dezelfde methodiek toepasten.

In welke mate geeft de Porterbenadering de reële sterkte van een land weer? Voor wat industriële en agrarische productgroepen betreft, lijkt dit zeker het geval. Over het algemeen worden deze producten vrij gemakkelijk getransporteerd en is er dus een levendige internationale handel. Porters aanpak lijkt hier overigens sterk op de Balassa-index van 'revealed comparative advantage' die breed geaccepteerd wordt waar het gaat om het beoordelen van nationale specialisatie⁷.

Voor diensten is het beeld genuanceerder. Sommige diensten worden wel gemakkelijk getransporteerd: denk aan internationale advisering, baggerwerken, transport zelf. Maar andere diensten zijn bijna per definitie lokaal: bijvoorbeeld haarkappers, detailhandel, huizenbouw, onderwijs. Het feit dat een bepaalde dienst niet geëxporteerd wordt, betekent dus niet per definitie dat ze minder concurrerend is. Dit neemt niet weg dat het toch interessant is te bekijken welke diensten het internationaal gezien goed doen.

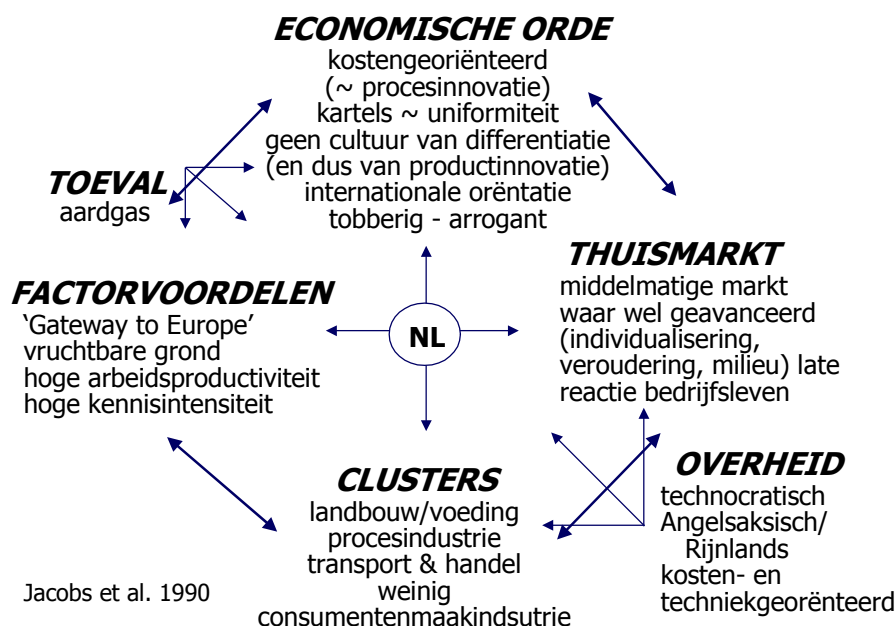
Overigens hebben alle auteurs gelijk die stellen dat ondernemingen en niet landen met elkaar concurreren en dat internationale handel in principe voor alle betrokkenen voordelig is, in tegenstelling tot concurrentie tussen ondernemingen (zie bijvoorbeeld Krugman 1996). Dat laat evenwel niet onverlet dat beleidsmakers best zo goed mogelijk begrijpen waar hun land relatief goed in is – en waarom – en dat op zijn minst proberen te onderhouden⁸. Porter clusterkaart is dan ook maar een van de vier (of zes) centrale elementen van zijn 'diamant' of ruit (*diamond*), waarmee hij het specifieke karakter van een land probeert in kaart te brengen (zie figuur 2). De berekening in paragraaf 2 van de Nederlandse exportsterktes in 2003 is dan ook niet meer dan de actualisering van een van de vier hoeken van die 'diamant'. De samenvatting van de conclusies over de Nederlandse 'diamant' in 1990 kan men aflezen uit figuur 3.

Figuur 2: de 'diamant' van Porter (1990)

⁷ Balassa-index (1965): het aandeel van de export van een bepaald land voor een bepaald product, gedeeld door het aandeel in de totale wereldexport van dat land. De *revealed comparative index* voor land i betreffende goed j is $RCA_{ij} = 100(X_{ij}/X_{wj})/(X_{it}/X_{wt})$ waar X_{ab} staat voor de exporten van land a (w =wereld) voor goed b (t =totaal van alle goederen).

⁸ Dat is ook precies de redenering die het Nederlandse Innovatieplatform gebruikt ter legitimatie van zijn 'speerpuntenbeleid' ('backing winners').

Figuur 3: de Nederlandse 'diamant' in 1990 (op basis van Jacobs et al. 1990)

2. Exportsterktes en sterke Nederlandse clusters in 2001–2003

Hieronder presenteren we resultaten op basis van de meest recente exportcijfers – 2003 voor industrie en landbouw, 2001 voor de diensten – omwille van de vergelijkbaarheid zoveel mogelijk op dezelfde wijze als vijftien jaar geleden (zie Jacobs et al. 1990: 29-42).

In tabel 1 presenteren wij de 100 meest concurrerende goederensectoren van in totaal 826 succesvolle goederensectoren⁹. Naast de exportpercentages vermelden wij ook de absolute exportwaarden. Dit geeft een beeld van het relatieve belang van de export van een sector voor de Nederlandse economie.

Van de 100 meest concurrerende goederensectoren behoort ongeveer de helft tot het landbouw/voedingscluster¹⁰. Ook het aardolie/chemiecluster is goed vertegenwoordigd. Deze resultaten vertonen sterke overeenkomsten met het onderzoek uit 1989-90. Dit duidt erop dat de industriële structuur van Nederland in de periode 1986-2003 nauwelijks is veranderd. Wij zien hierin een bevestiging dat de relatieve specialisatie van landen maar langzaam verandert in de tijd. Dat geldt wellicht in versterkte mate voor schaalintensieve sectoren zoals landbouw en chemie. Overigens valt exportsterkte niet altijd samen met een groot aandeel van de Nederlandse economie zelf, zoals blijkt uit de laatste kolom. Het kan dus gaan om sterkte in relatief smalle niches.

⁹ We presenteren hier de 100 meest concurrerende sectoren in tegenstelling tot de top 50 in het onderzoek van 1989-90. We doen dat omdat het aantal productcategorieën in deze studie veel groter is door het gebruik van meer gedetailleerde gegevens. Was in het onderzoek van 1989-90 een exportaandeel van 15,5 procent nog goed voor een vijftigste plek, in het huidige onderzoek komen wij een exportaandeel van 15,5% pas tegen op plaats 212.

¹⁰ We tellen hier ook de bloemen en bloembollen mee.

Tabel 1: Nederlands meest concurrerende goederensectoren (op basis van OECD-gegevens 2003)

HS	rang	cluster		export	
				aandeel	mln US\$
0603	1	P	snijbloemen & bloemknoppen voor boeketten/sier (vers, gedroogd of anderszins geprepareerd)	84,0%	2815,52
0601	2	H/H	bollen, knollen e.d, slapend, in groei of in bloei; cichoreiplanten en -wortels	83,3%	799,86
120730	3	V/D	wonderoliezaad, al dan niet gebroken	73,8%	0,28
15131	4	V/D	ruwe olie van kokosnoten en fracties daarvan, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd	67,6%	92,78
291540	5	P/CH	mono-, di- of trichloroacetic zuren, hun zouten en esters	65,0%	32,76
08013	6	V/D	verse of gedroogde cashewnoten	64,1%	65,49
090820	7	V/D	foelie	61,5%	2,68
901042	8	Cp	step & repeat aligners	60,5%	1567,60
291811	9	P/CH	melkzuur, zouten en esters van melkzuur	59,6%	87,96
070420	10	V/D	spruiten, vers of gekoeld	57,3%	40,30
1511	11	V/D	aardnootolie en fracties daarvan, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd	55,8%	328,46
370120	12	O	polaroid film, plat, gevoelig gemaakt, onbelicht, al dan niet in pakken	55,1%	246,18
180400	13	V/D	boter, vet en olie van cacao	54,8%	567,92
090810	14	V/D	nootmuskaat	54,3%	11,17
180500	15	V/D	cacaopoeder, ongezoet	54,1%	534,05
271390	16	P/CH	residu's van aardolie of van oliën verkregen uit bitumineuze mineralen neg	52,2%	58,62
030731	17	V/D	mosselen, levend, vers of gekoeld	50,8%	121,08
030223	18	V/D	tong, vers, gekoeld of bevroren, zonder lever en kuit	50,7%	145,77
060290	19	H/H	levende planten (incl. hun wortels) stekken en scheuten; paddestoelenmycelium	50,6%	2102,46
180200	20	V/D	afval van cacao	48,6%	7,83
4807	21	DIV	samengesteld papier en karton (dat wordt gemaakt door vlakke lagen van papier of karton samen met een kleefstof te plakken), waarvan oppervlakte niet met een laag is bedekt of doordrongen, al dan niet intern versterkt, in rollen of bladen	47,4%	281,29
370191	22	O	fotografische platen en film, plat, gevoelig gemaakt, onbelicht, van om het even welk materiaal behalve papier, karton of textiel; Voor kleurenfotografie	46,7%	49,54
290270	23	P/CH	cumene	42,7%	136,76
15132	24	V/D	ruwe olie van palmpitten of babassu-olie en fracties daarvan, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd	42,5%	8,14
030561	25	V/D	haring, gepekeld	42,0%	15,88
90091	26	K	elektrostatische kopieermachines	41,8%	1270,93
840120	27	En	machines en apparatuur voor isotopische scheiding, en onderdelen daarvan	40,8%	85,05
1803	28	V/D	cacao beslag, al dan niet ontvet	39,5%	211,89
12099	29	V/D	zaaigoed neg	38,9%	543,16
293792	30	G	oestrogenen en progestogenen	38,6%	89,97
560130	31	T/K	textielvlokken en -stof en maalsels	38,6%	82,35
0701	32	V/D	aardappelen, vers, gekoeld of bevroren	37,4%	627,75
283911	33	P/CH	metaalsilicaten van natrium	37,3%	12,46
1105	34	V/D	bloem, meel en vlokken van aardappel	36,4%	97,47
070521	35	V/D	witlof, vers of gekoeld	36,0%	38,38

0408	36	V/D	voegeleieren, zonder schaal, en eidooiers, vers of gepreserveerd	35,6%	136,90
350510	37	DIV	dextrinen en ander gemodificeerd zetmeel	35,6%	461,31
070960	38	V/D	vruchten van Capsicum en Pimenta, vers of gekoeld	35,2%	810,42
293921	39	G	kinine en zijn zouten	34,8%	1,96
291020	40	P/CH	methyloxirane (propyleenoxyde)	33,6%	274,03
380120	41	DIV	colloïdaal of semi-colloïdaal grafiet	33,4%	24,92
17021	42	V/D	lactose in vaste vorm en siroop	33,3%	100,18
280410	43	P/CH	waterstof	32,7%	24,42
340520	44	H/H	poetsmiddelen, creams en gelijkaardige bereidingen voor het onderhoud van houten meubilair, vloeren of andere houtwerk	32,6%	45,28
200410	45	V/D	aardappelen bereid of geconserveerd anders dan met azijn of azijnzuur, bevroren	32,1%	817,66
151530	46	DIV	wonderolie en fracties daarvan, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd	32,0%	9,40
890510	47	DIV	baggermachines	31,8%	87,95
741012	48	M/M	folie van koperlegering, niet met een achtergrond van papier, paperboard, plastic of andere materialen	31,6%	72,16
300230	49	V/D	vaccins voor veterinaire geneesmiddelen	31,5%	332,08
060240	50	H/H	rozen, geënt of niet	31,4%	36,43
0707	51	V/D	komkommers en augurken, vers of gekoeld	31,3%	389,60
843360	52	V/D	machines voor het schoonmaken en sorteren van eieren, fruit of andere agrarische producten	30,7%	68,98
110811	53	DIV	tarwezetmeel	30,5%	33,76
840590	54	En	onderdelen van gasgeneratoren	30,5%	32,64
200310	55	V/D	champignons, bereid of geconserveerd anders dan met azijn of azijnzuur	30,3%	212,58
540490	56	T/K	stroken en dergelijke van synthetische textielmaterialen van een breedte < 5 mm	30,0%	47,75
901090	57	C	onderdelen en toebehoren voor apparaten en materiaal voor fotografische laboratoria	29,9%	357,57
091030	58	V/D	kurkuma	29,8%	1,25
08012	59	V/D	verse of gedroogde paranoten	29,8%	2,94
170230/	60	V/D	glucose en glucosesiroop, zonder fructose of met < 50% in het gewicht van fructose in droge staat	29,7%	143,57
1512	61	V/D	zonnebloemolie, olie van saffloerzaad of katoenzaad, en fracties daarvan al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd	29,5%	262,38
580640	62	T/K	Stoffen die uit kettinggaren zonder inslag bestaan, dmv kleefstof geassembleerd	29,0%	13,31
282570	63	P/CH	molybdeenoxiden en -hydroxyden	28,7%	15,32
070930	64	V/D	aubergines, vers of gekoeld	28,7%	61,22
29173	65	P/CH	aromatische polycarboxylic zuren, hun anhydriden, halogeniden, peroxyden, peroxyzuren en hun derivaten	28,4%	395,92
854519	66	DIV	koolstof of grafietelektroden, van een soort die voor elektrodoeleinden wordt gebruikt	28,4%	163,50
291631	67	P/CH	benzoëzuur, zijn zouten en esters	28,2%	41,54
240210/	68	P	cigaretten, sigaren en cigarillos, gemaakt van tabak	28,0%	3146,35
310410	69	V/D	carnalliet, sylviet en andere ruwe natuurlijke kaliumzouten	27,9%	0,11
290211	70	P/CH	cyclohexanon	27,9%	203,30
090700	71	V/D	kruidnagel	27,7%	1,28
280470	72	P/CH	fosforus; fosfor	27,4%	64,54

0103	73	V/D	levende varkens	27,4%	452,30
0702	74	V/D	tomaten, vers, gekoeld of bevroren	27,3%	1101,98
901820	75	G	UV- of infraroodapparatuur	27,0%	31,73
090620	76	V/D	kaneel en vruchten van de kaneelboom, gemalen	27,0%	2,19
280920	77	P/CH	fosforzuur en polyphosphoric zuren	26,8%	109,60
021019	78	V/D	varkensvlees neg, gepekeld, gedroogd of gerookt	26,7%	465,38
110812	79	DIV	maïszetmeel	26,7%	61,66
731420	80	M/M	roosters, netten en omheiningen, van draad met een maximumafmeting in dwarsdoorsnede van 3 mm of meer en een maaswijdte van 100 cm ² of meer	26,7%	145,75
400300	81	P/CH	herwonnen rubber, in primaire vormen of in platen, bladen of stroken	26,6%	15,51
890520	82	P/CH	drijvende of zinkbare boor- of productieplatforms	26,5%	515,70
860711	83	Tr	vrachtwagens	26,5%	56,41
38231	84	P/CH	Industriële monocarboxylic vettige zuren; zure oliën van raffinage	26,2%	200,11
290919	85	P/CH	a-cyclische ethers (excl. Diethylether); derivaten van a-cyclische ethers	26,2%	350,85
2403	86	P	andere tabakwaren; extracten en concentraten	26,1%	408,89
29012	87	P/CH	onverzadigde a-cyclische koolwaterstoffen	25,9%	1276,11
070951	88	V/D	champignons	25,7%	209,51
0407	89	V/D	voegeleieren, in schaal, vers, gepreserveerd/gekookt	25,6%	286,58
070690	90	V/D	bieten, schorseneer, knolselderij, radijs en andere eetbare knolsoorten, vers of gekoeld	25,4%	58,68
081030	91	V/D	aalbessen, vlierbessen, rode bessen en kruisbessen, vers	25,4%	9,62
120930	92	P	zaaigoed voor bloemen	25,3%	45,54
152000	93	DIV	glycerol	25,2%	18,53
901290	94	DIV	onderdelen en toebehoren van microscopen uitgezonderd optische microscopen; diffractieapparaten	25,1%	69,51
080590	95	V/D	citrusfruit neg, vers of gedroogd	24,9%	3,77
220300	96	V/D	bier gemaakt van malt	24,7%	1525,31
720292	97	M/M	ferrovanadium	24,7%	22,43
283531	98	P/CH	natriumtrifosfaat (natriumtripolyfosfaat)	24,6%	93,35
3103	99	V/D	fosfaathoudende minerale of chemische meststoffen	24,6%	32,29
020110	100	V/D	runderkarkassen en halve karkassen (vers, gekoeld of bevroren)	24,5%	266,05

Voor wie in high-tech-sterkte geïnteresseerd is: belangrijke high-tech-producten vinden we op plaatsen 8 (de wafer steppers van ASML; binnengekomen in onze hitparade met stip!) en 75 (UV- of infraroodapparatuur). Ook polaroid film (12), fotografische platen en film (22), onderdelen en toebehoren voor apparaten en materiaal voor fotografische laboratoria (57) behoren tot de exportsterktes van Nederland. Tot slot laat het lager aggregatieniveau van de data nu ook de baggermachines als succesvolle sector zien (plaats 47).

Tabel 2 toont succesvolle dienstensectoren in Nederland. Het aantal sectoren lijkt relatief beperkt. Dit betekent echter niet persé dat Nederland ook alleen maar in deze dienstensectoren succesvol is. Wat betreft de diensten hebben we te maken met onvolledige internationale exportstatistieken op laag aggregatieniveau¹¹. De OECD-database verzamelt

¹¹ Het onderzoek in 1989-90 registreerde hetzelfde probleem. De auteurs hebben indertijd gebruik gemaakt van omzetgegevens op basis van de ERBO-enquête 1988 van de Vereniging van Kamers van

gegevens voor in principe 109 dienstencategorieën¹². Echter, in de eerste plaats zijn voor Nederland niet voor alle categorieën data beschikbaar. Zo ontbreken de data voor de zakelijke dienstverlening veelal op een gedetailleerd niveau (bijvoorbeeld juridische dienstverlening en accounting, auditing, boekhouden en fiscale diensten). Op dat niveau vallen deze sectoren dus buiten de berekening. In de tweede plaats zijn ook de reeksen van andere landen onvolledig. Een wereldtotaal op een laag aggregatieniveau ontbreekt hierdoor. De 'wereld' bestaat wat betreft de diensten in dit onderzoek daarom uit de som van het EU-totaal plus de VS¹³. Deze reeksen zijn relatief compleet, maar ook hier vallen vervolgens nog sectoren weg omdat de gegevens voor de EU en/of de VS ontbreken. Hierdoor blijven uiteindelijk maar 31 dienstencategorieën met data over. Passen we dan de selectiecriteria van Porter toe (een exportaandeel boven het gemiddelde voor alle sectoren en een positieve handelsbalans tenzij het exportaandeel meer dan twee maal het gemiddelde voor alle sectoren is), dan levert dat 10 succesvolle dienstensectoren op (tabel 2)¹⁴. Voor de diensten is het gemiddelde van alle Nederlandse sectoren berekend op 5,5%¹⁵.

Tabel 2: Nederlands meest concurrerende dienstensectoren (op basis van OECD-gegevens 2001)

rang	cluster		sector-%	Export (mln US\$)
1	DIV	284 zakelijke dienstverlening neg	35,6%	13280,42
2	DIV	249 dienstverlening in de bouw	19,3%	3182,07
3	DIV	246 post- en koeriersdiensten	14,3%	370,47
4	O	289 persoonlijke, culturele en recreatieve diensten neg	12,0%	383,89
5	TR	206 overzees transport	11,6%	7469,28
6	TR	214 transport neg	9,2%	4325,69
7	TR	211 luchtvervoer, passagier	8,9%	4406,22
8	TR	212 luchtvervoer, vracht	8,6%	975,38
9	Tel	247 Telecommunicatiediensten	8,3%	1483,66
10	DIV	272 Operational leasing services	6,5%	754,36

De profilering van Nederland als distributieland wordt door de cijfers in tabel 2 ondersteund: transport is goed vertegenwoordigd¹⁶. Met name overzees transport, en dan met name vracht, is sterk met een exportaandeel van meer dan twee maal het Nederlands gemiddelde. Hier lijkt de haven van Rotterdam zich in belangrijke mate te doen gelden.

Ook de dienstverlening in de bouw is een concurrerende sector voor Nederland. Het gaat hier niet alleen om woningbouw, maar bijvoorbeeld ook om infrastructuurbouw. In deze laatste (sub)-categorie speelt wat Nederland betreft de baggerindustrie een belangrijke rol. Het is niet onwaarschijnlijk dat de goede concurrentiepositie van Nederland in de sector

Koophandel en Fabrieken. Het huidige onderzoek is in die zin een verbetering ten opzichte van de vorige studie omdat het wel internationaal vergelijkbare exportgegevens gebruikt, ook al zijn de gegevens niet helemaal compleet.

¹² Gegevens worden verzameld op basis van de Extended Balance of Payments Services Classification (EBOPS). Deze classificatie is een gezamenlijk product van de VN, de Europese Commissie, het IMF, de OECD, UNCTAD en de WTO. Zie bijlage 2 voor een overzicht van de categorieën.

¹³ Dit komt overeen met 61 procent van de wereldexport in diensten.

¹⁴ De succesvolle dienstensectoren zijn ongeveer 10 procent van het totaal aantal dienstensectoren waarvoor de OECD data verzamelt. Ter vergelijking voor de goederen is dit percentage 12 procent. De percentages liggen dus redelijk dicht bij elkaar.

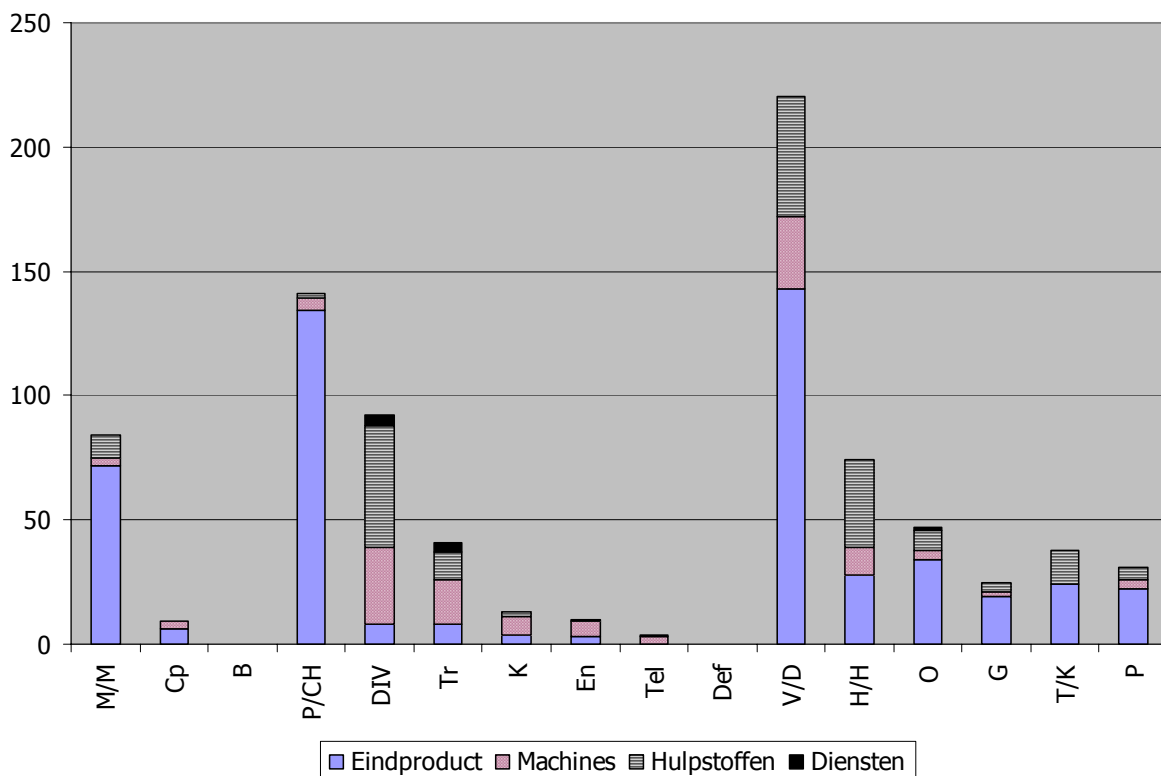
¹⁵ Dit is het gemiddelde wanneer we EU+VS als wereldtotaal nemen, zoals het geval is in dit onderzoek. Wanneer we het werkelijke wereldtotaal nemen dan is het Nederlands gemiddelde 3,4%. Dit gemiddelde ligt redelijk in de buurt van het gemiddelde voor de goederen.

¹⁶ Transport neg is een verzameling van transport over het spoor, de weg, waterwegen en pijpleidingen. Het valt niet uit de data te halen in welke categorie (spoor, weg, water of pijpleiding) Nederland goed scoort, maar het is wel duidelijk dat het met name om vrachtverkeer gaat.

dienstverlening in de bouw voor een belangrijk deel wordt bepaald door de sterke positie van Nederland in de baggerindustrie.

Nederlands meest concurrerende dienstensector is de zakelijke dienstverlening neg. Deze categorie omvat ondermeer transacties tussen ingezetenen en niet-ingezetenen, zoals de plaatsing van personeel, security- en onderzoeksdiensten, vertalingen, fotografische diensten, het schoonmaken van gebouwen en onroerendgoeddiensten aan ondernemingen. De distributie van elektriciteit, water, gas en andere aardolieproducten is ook begrepen in deze categorie. Het valt niet na te gaan in welke subcategorieën de concurrentiepositie sterk dan wel het sterkst is.

Nadat alle Nederlandse competitieve sectoren geïnventariseerd zijn, kwam het erop aan deze zo correct mogelijk onder te brengen in één van de zestien mogelijke clusters van Porter en daarbinnen op één van de daarbij onderscheiden vier niveaus (zie figuur 1). De uitgebreide resultaten zijn weergegeven in bijlage 1. Figuur 4 toont een samenvatting van de clusterkaart voor Nederland. De figuur telt het aantal competitieve sectoren in een bepaald cluster en op een bepaald niveau.

Figuur 4: Samenvattend overzicht van de clusterkaart (1)

Als wij naar de clusterkaart en de samenvatting ervan kijken, dan vallen volgende punten op:

- Het voedingscluster (V/D) is het belangrijkste. Het is breed en diep op alle niveaus met uitzondering van diensten. Hierbij zij opgemerkt dat het ontbreken van de diensten in dit cluster vooral datatechnisch is: er is zeer waarschijnlijk wel sprake van een

dienstensector die bij het voedingscluster hoort maar deze kan om datatechnische redenen niet geïdentificeerd worden.¹⁷

- Het tweede belangrijkste cluster, Petroleum-Chemie (P/CH), is breed op het niveau van de eindproducten, maar mist diepte.
- Het transportcluster (TR) is wellicht het meest evenwichtig samengesteld.
- De clusters Computers (Cp) en Telecommunicatie (Tel) (moderne high-tech-sectoren dus) zijn ondervertegenwoordigd.
- Een verschil met het onderzoek uit 1989-90 is dat het aantal sectoren in het cluster Diversen vrij groot is. Het lager aggregatieniveau van de data betekent dat meer categorieën niet aan één specifiek cluster kunnen worden toebedeeld. Zo bevat dit cluster veel generieke machines en zijn er ook veel hulpstoffen die in meerdere industrieën kunnen worden toegepast (bijvoorbeeld 380910 afwerkmiddelen/kleurstofdragers om het verven of het bevestigen van verfstoffen en andere producten en bereidingen te versnellen, van het soort dat wordt gebruikt in de textiel-, papier-, leder- of soortgelijke industrieën).

Figuur 5 toont nogmaals een samenvatting van de clusterkaart voor Nederland. Deze figuur toont naast de vier niveaus in een cluster ook de exportsterkte van de sectoren. We volgen aldus het volgende patroon. Langs de verticale as worden de 4 niveaus, te weten eindproducten, machines, hulpstoffen en diensten onderscheiden. Langs de horizontale as wordt de omvang van de competitieve sectoren op de wereldmarkt weergegeven: het linkse getal betreft het aantal sectoren met een aandeel van vier maal of meer het gemiddelde Nederlandse aandeel op de wereldexportmarkt (3,8% bij de goederen; 5,5% bij de diensten), het middelste geeft de sectoren die twee tot vier maal dit gemiddelde halen en het rechtse getal de sectoren met tussen één en twee maal dit gemiddelde.

¹⁷ Diensten in de landbouw worden in de EBOPS-classificatie ingedeeld in één categorie (landbouw, mijn en on-site verwerkingsdiensten). Dit hoog aggregatieniveau van de diensten geldt in feite voor alle clusters met uitzondering van Transport en Diversen waarvoor data in meerdere dienstencategorieën worden ingedeeld. Zie ook voetnoot 12. De gegevens voor de ene categorie diensten in de landbouw ontbreken voor Nederland.

Stroomopwaartse clusters

M/M			Cp			P/CH		
7	29	36	1	4	1	48	50	36
		3	2		1	1	2	2
3	3	3						2

Ondersteunende functies

DIV			TR			K		
2	5	1	2	3	3	1	1	2
5	10	16	1	5	12	1	2	4
12	22	15	2	3	6		1	1
1	2	1		1	3			

En			Tel			Def		
	2	1						
2	2	2			3			
	1							
					1			

Eindverbruik

V/D			H/H			O		
61	52	30	9	11	8		13	21
5	10	14		2	9			4
28	13	7	6	11	18	2	4	2
							1	

G			T/K			P		
6	7	6	2	8	14	5	4	13
1		1					3	1
1	2	1	1	4	9	2	2	1

	$n \geq 4 \text{ ex}$	$2 \text{ ex} \leq n < 4 \text{ ex}$	$1 \text{ ex} \leq n < 2 \text{ ex}$
Eindproducten			
Machines			
Hulpstoffen			
Diensten			

Figuur 5: Samenvattend overzicht van de clusterkaart (2)

Literatuur

Jacobs, Dany, Patries Boekholt, Walter Zegveld (1990), *De economische kracht van Nederland*, Den Haag, SMO.

Jacobs, Dany (1995), 'Alle clusters groot en klein' in Dany Jacobs, Ard-Pieter de Man (red.) (1995), *Clusters en concurrentiekracht*, Alphen a/d Rijn: Samsom.

Krugman, Paul (1996), *Pop Internationalism*, Cambridge Mass., MIT Press.

Porter, Michael (1990), *The Competitive Advantage of Nations*, New York, Free Press.

Bijlage 1: Clusters van internationaal competitieve sectoren, 2001–2003

In de onderstaande tabel presenteren wij de 836 competitieve goederen- en dienstensectoren van Nederland ondergebracht in één van de zestien mogelijke clusters en daarbinnen één van de vier niveaus. Ook is de omvang van de competitieve sectoren op de wereldmarkt weergegeven:

- vette letters geven aan dat een sector een aandeel van vier maal het gemiddelde Nederlandse aandeel op de exportmarkt (3,8% bij de goederen; 5,5% bij de diensten) heeft;
- cursieve letters geven aan dat een sector twee tot vier maal dit gemiddelde haalt;
- normale letters betekenen dat een sector een aandeel tussen één en twee maal dit gemiddelde heeft.

Omwillen van de overzichtelijkheid geven we hieronder een inhoudsgave van de verschillende clusters:

Stroomopwaartse clusters

- Materialen/Metalen (M/M) 17
- Computers en halfgeleiders (Cp) 20
- Bosbouwproducten
- Aardolie en chemie (P/CH) 21

Ondersteunende functies:

- Diversen (DIV); 26
- Transport (Tr); 30
- Kantoor (K); 31
- Energie (En); 31
- Telecommunicatie (Tel); 31
- Defensie (Def);

Eindverbruik:

- Voeding en dranken (V/D); 32
- Huisvesting en huishouden (H/H); 39
- Ontspanning (O); 42
- Gezondheidszorg (G); 44
- Textiel en kleding (T/K); 45
- Persoonlijke zaken (P). 47

Eindproduct	MATERIALEN/MACHINES		
	Folie van koperlegering, niet met een achtergrond van papier, paperboard, plastic of andere materialen	<i>Andere buizen en pijpen waarvan de externe diameter 406,4 mm overschrijdt. In de lengte gelast</i>	Afval en schroot van lood
	Roosters, netten en omheiningen, van draad met een maximumafmeting in dwarsdoorsnede van 3 mm of meer en een maaswijdte van 100 cm² of meer	<i>Ankers en delen daarvan, van ijzer of staal.</i>	Vlaktgewalste producten van roestvrij staal, van een breedte van 600 mm of meer. Niet verder bewerkt dan koudgewalst (koud-verminderd). Van een dikte van 3 mm of meer maar minder dan 4,75 mm
	Ferrovanadium	<i>Platen, bladen, stroken van koper-zink legeringen, in rollen, >0.15mm dik</i>	Afval en schroot, gietijzer
	Afval en schroot, van vertind ijzer of staal	<i>Onbewerkt en ongelegeerd tin</i>	Platen, bladen, stroken en folie van nikkel, ongelegeerd
	Reservoirs, vaten en soortgelijke containers van aluminium voor alle materialen behalve voor samengeperst of vloeibaar gas), capaciteit > 300L	<i>As en residu's die hoofdzakelijk aluminium bevatten</i>	As en residu's die hoofdzakelijk koper bevatten
	Voorwerpen van nikkel neg	<i>Cadmium en voorwerpen daarvan neg</i>	Tinnen voorwerpen neg
	Afval en schroot, nikkel	<i>Staven, stangen en andere profielen van gelegeerd aluminium</i>	Hoeken, vormen en secties, niet verder bewerkt dan koud gevormd of koud afgewerkt. Verkregen uit vlakgewalste producten
	<i>Draad van gelegeerd aluminium</i>	<i>Pijpmontages van niet buigzaam gietijzer</i>	Sets van meer dan twee handwerktuigen
	<i>Zinken platen, bladen, stroken en folie</i>	<i>Vlaktgewalste producten van roestvrij staal, van een breedte van 600 mm of meer. Niet verder bewerkt dan koudgewalst (koud-verminderd). Van een dikte die 1 mm overschrijdt maar minder dan 3 mm</i>	Pijpen en buizen van koper-nikkel legeringen of koper-nikkel-zink legeringen

<i>Afval en schroot, roestvrij staal</i>	<i>Spijkers, kopspijkers, nietjes e.d. van koper of van ijzer of staal met koppen van koper</i>	Vlaktgewalste producten van ander legeringsstaal, van een breedte van 600 mm of meer. Andere, niet verder bewerkt dan koudgewalst (koudverminderd)
<i>Vlaktgewalst ijzer of niet-gelegeerd staal, vertind, breedte > = 600 Mm en dikte <0.5m</i>	<i>Loden platen, bladen, stroken en folie >2mm</i>	Poeder en vlokken, nikkel
<i>Andere buizen en pijpen waarvan de externe diameter 406,4 mm overschrijdt neg</i>	<i>Geweven doek van ijzer of staal draad neg</i>	Montages, aan het uiteinde gelast, van roestvrij staal
<i>Staven en stangen, warmgewalst, in onregelmatig gewonden rollen, van silico-mangaan staal</i>	<i>Draad van wolfram</i>	Loden voorwerpen neg
<i>Ferro-chromium</i>	Vlaktgewalst ijzer of niet-gelegeerd staal, breedte > = 600 Mm, geplateerd/met een laag zink bedekt neg	Onbewerkte legeringen van koper en zink
<i>Ferromangaan neg</i>	Onbewerkt aluminium	Cirkelzaagbladen met een werkend deel van ijzer
<i>Blikken van ijzer of staal die moeten worden gesloten door te solderen of te plooiën, van een capaciteit minder dan 50 l</i>	Tinnen folie met een dikte van <= 0,2 mm	Staven, stangen en andere profielen van koper-zink legeringen
<i>Flexibele buizenstelsels, met of zonder montage, van onedel metaal anders dan ijzer of staal</i>	Vlaktgewalst ijzer of niet-gelegeerd staal, warmgewalst, in rollen, niet geplateerd of met een laag bedekt, breedte > = 600 Mm en dikte <3 mm	Afval en schroot van koper of koperlegeringen
<i>Onbewerkt en ongelegeerd nikkel</i>	Staven en stangen, warmgewalst, in onregelmatig gewonden rollen, van ander gelegeerd staal	Andere naadloze buizen, pijpen en holle profielen, van cirkeldwarsdoorsnede, van ijzer of niet-gelegeerd staal. Koudgetrokken of koudgewalst (koudverminderd)
<i>Ferronikkel</i>	Ijzerhoudend afval en schroot, ijzer of staal, neg	Afval en schroot van tin

	<i>Vlkgewalste producten van silicium-elektrostaal, van een breedte van minder dan 600 mm. Grain-oriented</i>	Bellen, gongen etc van onedele metalen	Safes, brandkasten en -deuren, brandvrije bewaarkasetn voor kluizen, etc. van onedele metalen
	<i>Onbewerkt en ongelegeerd zink</i>	Aluminium structuren en onderdelen neg	Andere buizen, pijpen en holle profielen van ijzer of staal, gelast, met cirkeldwarsdoorsnede
	<i>Vlkgewalst ijzer of niet-gelegeerd staal, warmgewalst, platen, niet geplateerd of met een laag bedekt, breedte > = 600 Mm en dikte <3 mm</i>	Afval en schroot, aluminium	Vlkgewalst ijzer of niet-gelegeerd staal, breedte > = 600 Mm, geschilderd, gevernist of met een laag plastic bedekt
	<i>Afval en schroot van zink</i>	Vlkgewalst ijzer of niet-gelegeerd staal, warmgewalst, in rollen, niet geplateerd of met een laag bedekt, breedte > = 600 Mm en dikte >4,75 mm	Andere buizen, pijpen en holle profielen van ijzer of niet-gelegeerd staal, gelast, met cirkeldwarsdoorsnede
	<i>Vlkgewalst ijzer of niet-gelegeerd staal, warmgewalst, in rollen, niet geplateerd of met een laag bedekt, breedte > = 600 Mm en dikte 3 mm - 4,75 mm</i>	Hoeken, vormen en secties van ijzer of niet-gelegeerd staal neg	Draad van ijzer of niet-gelegeerd staal. niet geplateerd of met een laag bedekt, al dan niet opgepoetst
Machines	gereedschap voor de bewerking van materialen door het ultrasone verwijderen van materiaal	overige machines en -apparatuur op basis van gas	Multi-station transfer machines, voor de bewerking van metaal
Hulpstoffen	Ertsen en concentraten van chromium	<i>Ertsen en concentraten van aluminium</i>	Uitgeboorde draad, onedel metaal, voor electrisch booglassen
	Mica; mica afval	<i>Kobaltsteen en andere halfproducten van kobaltbewerking; onbewerkt cobalt; poeders</i>	Messen e.d. voor machines en mechanische apparaten voor het bewerken van metalen
	Ertsen en concentraten van het molybdeen, geroosterd	<i>Ertsen en concentraten van mangaan, met inbegrip van ijzerhoudende mangaanertsen en concentraten met een mangaaninhoud van 20% of meer, berekend op het droge gewicht</i>	Electroden, bedekt met een laag geleidend materiaal, voor electrisch booglassen

COMPUTERS/HALFGELEIDERS

Eindproduct

**Andere units voor machines voor
automatische gegevensverwerking**

*Digitale verwerkingsunits anders dan die
in subcategorie 8471.41 of 8471.49, al
dan niet bevattend in dezelfde behuizing
één of twee van de volgende type units:
geheugen-, input, outputunits*

*Input of output units voor machines
voor automatische gegevensverwerking*

*Geheugenunits voor machines voor
automatische gegevensverwerking*

Magnetische of optische lezers

*Analoge of hybride machines voor
automatische gegevensverwerking*

Machines

Step & repeat aligners

Onderdelen & toebehoren van machines
voor automatische gegevensverwerking
& eenheden daarvan

*Onderdelen en toebehoren voor
apparaten en materiaal voor
fotografische laboratoria*

Hulpstoffen

Diensten

Eindproduct	AARDOLIE/CHEMIE		
	Mono-, di- or trichloroacetic zuren, hun zouten en esters	Azijnzouten	<i>Halogeenderivaten van a-cyclische koolwaterstoffen Heterocyclische samenstellingen die in de structuur een chinoline of isoquinoline ring-systeem (al dan niet gehydrogeneerd) bevatten, niet verder gesmolten Mengsels die geperhalogeneerde derivaten van acyclische koolwaterstoffen met twee of meer verschillende halogenen bevatten Andere boraten Acetals en hemiacetals, al dan niet met een andere zuurstoffunctie, en hun gehalogeneerde, gesulfoneerde, genitreeerde of nitrosated derivaten Polymeren van propyleen of van andere olefins, in primaire vormen Azelaic zuur, sebacic zuur, hun zouten en esters Quaternair ammoniumzouten en hydroxyden</i>
	Melkzuur, zouten en esters van melkzuur	Andere zouten van anorganische zuren of peroxyacids, m.u.v. azides	
	Residu's van aardolie of van oliën verkregen uit bitumineuze mineralen neg	<i>Zouten van molybdeen</i>	
	Cumene	<i>Gelei van aardolie</i>	
	Metaalsilicaten van natrium	<i>Kwik</i>	
	Methyloxirane (propyleenoxyde)	<i>Zuurstof</i>	
	Waterstof	<i>Ureines en hun derivaten; zouten daarvan A-cyclische ketonen zonder andere zuurstoffunctie</i>	
	Molybdeenoxyden en -hydroxyden		
	Aromatische polycarboxylic zuren, hun anhydriden, halogeniden, peroxyden, peroxyzuren en hun derivaten	<i>6hexanelactam (epsilon-caprolactam)</i>	<i>Palmitic zuur, stearinezuur, hun zouten en esters</i>
Benzoëzuur, zijn zouten en esters	<i>Aardolie en oliën uit bitumineuze mineralen, behalve ruwe olie; niet elders gespecificeerde of inbegrepen bereidingen, met een gewicht in aardolieoliën of van oliën verkregen uit bitumineuze mineralen van 70% of meer</i>	<i>Andere platen, bladen, film, folie en stroken, van plastics, noncellulair en niet versterkt, gelamineerd, bevestigd of gelijkaardig gecombineerd met andere materialen</i>	

Cyclohexanon	<i>Olie, linol of linoleum zuren, hun zouten en esters</i>	Amino-naftolen en andere amino-fenolen, m.u.v die die meer dan één soort zuurstoffunctie bevatten, hun ethers en esters; zouten daarvan. Neg Salpeterzuur; sulphonitric zuren
Fosforus; fosfor	<i>Koolstof</i>	Isocyanaat
Fosforzuur en polyphosphoric zuren	<i>A-cyclische polyamines</i>	Onverzadigde monohydrische a-cyclische alcoholen (m.u.v. acyclische terpeenalcoholen)
Herwonnen rubber, in primaire vormen of in platen, bladen of stroken	<i>Paraformaldehyde</i>	Ketonalcoholen en ketonaldehyden
Industriële monocarboxylic vettige zuren; zure oliën van raffinage	<i>Gehalogeneerde derivaten van acyclische koolwaterstoffen die twee of meer verschillende halogenen bevatten neg</i>	Xylenols en hun zouten
A-cyclische ethers (excl. Diethylether); derivaten van a-cyclische ethers	<i>Copolymeren van vinylacetaat in waterige verdunning</i>	Acryl polymeren in primaire vormen
Onverzadigde a-cyclische koolwaterstoffen	<i>Polyacetals, andere polyether en epoxideharsen, in primaire vormen; polycarbonaat, alkydeharsen, polyallylesters en andere polyesters, in primaire vormen.</i>	Tolueen
Natriumtrifosfaat (natriumtripolyfosfaat)	<i>Mierezuur en zouten van mierenzuur</i>	Synthetisch rubber, in primaire vormen of in platen, bladen of stroken
Verzadigde monohydrische a-cyclische alcoholen	<i>Polyamiden in primaire vormen</i>	Rubberoplossingen; verdunningen behalve die van subcategorie 4005.10
Oxirane (ethyleenoxyde)	<i>Lysine en zijn esters; zouten daarvan</i>	Platen, bladen en stroken van ge vulcaniseerd rubber
Fluor; broom	<i>Andere fosfaten van calcium</i>	Gassen van de aardolie en andere gasachtige koolwaterstoffen, vloeibaar
Propionzuur, zouten en esters	<i>Organische derivaten van hydrazine of van hydroxylamine</i>	Andere platen, bladen, film, folie en strook, van polyurethaan
Methanal (formaldehyde)	<i>Cyclische aldehyden met of zonder zuurstoffunctie</i>	Mandeflessen, flessen en gelijkaardige artikelen
Styreen	<i>Calciumchloride</i>	

Bromiden en bromideoxyden	<i>Polymeren van ethyleen, in primaire vormen</i>	Dozen, kisten, kratten en gelijkaardige artikelen
Aromatische alcoholen; derivaten van aromatische alcoholen	<i>Acyclische amiden (met inbegrip van acyclische carbamaten) en hun derivaten; zout daarvan</i>	Methylamine, di - of trimethylamine en hun zouten
Benzeen	<i>Chloorderivaten van verzadigde a-cyclische koolwaterstoffen</i>	P-xyleen
Zouten en esters van wijnsteen	<i>Oxymetallic zouten of peroxometallic zuren neg</i>	Amino-harsen, fenolharsen en polyurethaan, in primaire vormen
Lecithinen en andere phosphoaminolipiden	<i>Sterols and inositols</i>	Gesulfoneerde, genitreerde of nitrosated derivaten van koolwaterstoffen, al dan niet gehalogeneerd
Loodmonoxide (loodglit, massicot)	<i>Argon</i>	Gemengde alkylbenzenes en gemengde alkylnaphthalenes
Polyfenolen; fenol-alcoholen	<i>Polymeren van styreen, in primaire vormen</i>	Zwavelzuur; oleum
Gommen van ester	<i>Butyric zuren, valeric zuren, hun zouten en esters</i>	Chloraten en perchloraat; broomzuurzouten en perbromaten; jodaat en periodaten neg
Waterstofperoxide	<i>Malonylurea (barbituurzuur) en zijn zouten</i>	Zakken en tassen van plastic (excl. polymeren van ethyleen)
Aromatische ketonen zonder andere zuurstoffunctie	<i>Cyclohexanon en methylcyclohexanon</i>	Chromaten van zink of van lood
Alcoholperoxyden, etherperoxyden, ketonperoxyden en hun gehalogeneerde, gesulfoneerde, genitreerde of nitrosated derivaten	<i>Polymeren van vinylchloride of van andere gehalogeneerde olefins, in primaire vormen</i>	Polyvinyl alcohol, in primaire vormen
Etheralcoholen; derivaten	<i>Andere chemische producten en bereidingen van de chemische of gelieerde industrieën neg</i>	Opblaasartikelen, ge vulcaniseerd rubber

Glycerol	<i>Epoxiden, epoxyalcoholen, epoxyfenolen en epoxyethers, met een drie-ledige ring, en hun gesulfoneerde, gehalogeneerde, genitreeerde of nitrosated derivaten</i>	Kinonen neg
Ammoniak, watervrij of in waterige oplossing	<i>Diols</i>	Afval, knipsels en schroot, van plastics
O-xyleen	<i>Waterstofchloride</i>	Derivaten van ketonen en kinonen
Harsen van de aardolie, harsen van coumarone, indene of coumarone-indene en polyterpeen	<i>1-cyanoguanidine (dicyandiamide)</i>	Vinylacetaal
Kooldioxyde, koolzuurgas	<i>Methionine</i>	Zelfklevende platen, bladen, film, folie, band, strook en andere vlakke vormen, van plastics, al dan niet in rollen
Verzadigde acyclische monocarboxylic zuren en hun anhydriden, halogeniden, peroxyden en peroxyzuren; hun gehalogeneerde, gesulfoneerde, genitreeerde of nitrosated derivaten. neq	<i>Ethers vancellulose</i>	Tetrachloro-ethyleen
Calciumcarbonaat	<i>Gluconic zuur, zijn zouten en esters</i>	Cyclanic, cyclenic of cycloterpeen polycarboxylic zuren, hun anhydriden, halogeniden, peroxyden, peroxyzuren en hun derivaten
Calcium	<i>Hydroxide en peroxide van magnesium</i>	Buizen, pijpen en slangen, en montage daarvoor (bijvoorbeeld, verbindingen, ellebogen, flenzen), van plastics

Oliën en andere producten van de distillatie van koolteer op hoge temperatuur; gelijkaardige producten waarin het gewicht aromatische componenten dat van de non-aromatic componenten overschrijdt

Etherfenolen; ether-alcohol-fenolen en derivaten

Machines

Drijvende of zinkbare boor- of productieplatforms

Machines voor het vormen of vernieuwen van banden of voor het vormen of anderszins bewerken van binnenbanden

Machines voor vacuümvormen en andere machines voor warmvormen, voor de bewerking van rubber of plastic en de vervaardiging van producten van rubber of plastic

Chromatografen en elektroforeseinstrumenten

Microtomen; onderdelen en toebehoren

Hulpstoffen

Stoffen die een reactie in werking stellen, reactieversnellers en katalytische bereidingen neg
Pijplijn van een soort die voor olie of aardgasleidingen wordt gebruikt

Diensten

Eindproduct	DIVERSEN		
	Zout en zuiver natriumchloride, al dan niet opgelost in water of met toegevoegde middelen om stollen tegen te gaan; zeewater	<i>Andere slakken en as, met inbegrip van zeewieras (kelp); as en residu's van de verbranding van gemeentelijk afval</i>	<i>Gevormde of gedrukte artikelen van papierpulp</i>
	Dierenvoeding	<i>Enzymen en bereide enzymen neg</i>	Verlichte borden, verlichte naamborden en dergelijke
	<i>Watten en andere artikelen van watten van katoen</i>	<i>Residuen van de productie van zetmeel en vergelijkbare residuen</i>	
Machines		<i>Andere instrumenten en apparaten voor automatische regelen of controleren, hydraulische of pneumatische</i>	Andere meet- of controle-apparatuur
	Baggermachines		
	Koolstof of grafietelektroden, van een soort die voor elektrodoeleinden wordt gebruikt	<i>Electrische onderdelen van machines/apparatuur neg</i>	Drogers, niet huishoudelijk, non-electrisch
	Onderdelen en toebehoren van microscopen uitgezonderd optische microscopen; diffractieapparaten	<i>Voorwerpen van koolstof of grafiet voor elektrodoeleinden neg</i>	Onderdelen van mechanische apparatuur (al dan niet met de hand bediend) voor het projecteren, verspreiden en sproeien van vloeistoffen of poeders
	Microscopen uitgezonderd optische microscopen; diffractieapparaten	<i>Molenstenen, slijpstenen, maalwielen van natuursteen</i>	Printers
	Machines voor het vormen van artikelen uit pulp, papier of karton	Machines voor gebruik in aanvulling op printen	Onderdelen van elektrische machines en apparatuur voor specifieke doeleinden neg
	<i>Onderdelen en toebehoren van machines, apparatuur etc van hoofdstuk 90 neg</i>	Instrumenten en apparatuur voor het meten van of het controleren van de stroom of het niveau van vloeistoffen	Machines voor het vloeibaar maken van lucht of gas
	<i>Stroomverwarmde ovens</i>	Weegapparatuur met een max. weegcapaciteit > 30kg maar <= 5000 kg neg	Machines voor het bewerken van pulp, papier en karton neg
	<i>Instrumenten en apparatuur voor het meten van of het controleren van druk</i>	Onderdelen van printers en machines voor gebruik in aanvulling op printen	Onderdelen voor machines en mechanische toepassingen met een specifieke toepassing neg

	<i>Onderdelen van hydraulisch en luchtaangedreven motoren en andere motoren neg</i>	Onderdelen en toebehoren voor apparatuur van categorie 90.15	Onderdelen en toebehoren van instrumenten en apparaten om elektrische hoeveelheden te meten of te controleren
	<i>Onderdelen van elektrische ovens voor de industrie of laboratoria</i>	Tijdwaarnemers; tijdmeting	Elektrische deeltjesversnellers
	<i>Electronische micro-assemblages</i>		
Hulpstoffen	Samengesteld papier en karton (dat wordt gemaakt door vlakke lagen van papier of karton samen met een kleefstof te plakken), waarvan oppervlakte niet met een laag is bedekt of doordrongen, al dan niet intern versterkt, in rollen of bladen	<i>Natuurlijk bariumsulfaat</i>	Modelleerklei, met inbegrip van die voor het vermaak van kinderen; bereidingen die als "tandwax" of als "tandafdrukmengsel" bekend staan; andere bereidingen voor gebruik in tandheelkunde, met een basis van pleister (van gecalcineerd gips of calciumsulfaat).
	Dextrinen en ander gemodificeerd zetmeel	<i>Andere verpakkingsdozen, met inbegrip van platenhoezen</i>	touwwerk, touwen en kabels van polyethyleen of polypropyleen
	Colloïdaal of semi-colloïdaal grafiet	<i>Hennep, ruw of verwerkt maar niet gesponnen; afval</i>	Drukinkt
	Wonderolie en fracties daarvan, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd	<i>Kraftpapier voor zakken, van crêpe of gerimpeld papier, al dan niet in reliëf gemaakt of geperforeerd, in rollen of bladen</i>	Kogels, naalden en rollen voor lagere
	Tarwezetmeel	<i>Gehakte bundels van glasvezels, van een lengte van niet meer dan 50 mm</i>	Hosties, lege omhulsels voor pharmaceutisch gebruik, sluitzegels, rijstpapier e.d.
	Maïszetmeel	<i>Niet eetbare dierlijke en plantaardige olien</i>	Textiel stoffen en vilt, van een soort die in papier- of gelijkaardige machines wordt gebruikt, (bijvoorbeeld voor pulp of asbestcement), < 650 g/m ²
	Glycerol	<i>Zetmeel van manioc</i>	Stoelen voor tandartsen, kappers en soortgelijke stoelen en onderdelen daarvan

Ferro-cerium en andere pyrofore legeringen in alle vormen en artikelen van brandbare materialen zoals die in Note 2 van dit Hoofdstuk worden gespecificeerd neq	<i>Onedele metalen, zilver of gouden, bekleed met platina, niet verder gewerkt dan als halffabrikaat</i>	Controlekleppen
Albumine van ei, gedroogd	<i>Pulp van vezels herwonnen uit (afval en schroot van) papier of karton</i>	Lijm gebaseerd op zetmeel, op dextriënen of ander gemodificeerd zetmeel
Dunne bladen (voile) van glasvezels	<i>Kwartsiet neq</i>	Overige smeermiddelen en bereidingen
Tarwegluten, al dan niet gedroogd	<i>Smeermiddelen die aardolieoliën of oliën verkregen uit bitumineuze mineralen bevatten, en bereidingen van een soort gebruikt voor olie- of vetbehandeling neq</i>	Vlas, gebroken, gezwingeld, gehekeld of anders verwerkt, maar niet gesponnen
<i>Afwerkmiddelen, kleurstofdragers om het verven of het bevestigen van verfstoffen en andere producten en bereidingen te versnellen van het soort zoals in de textiel, papier, leer of soortgelijke industrieën wordt gebruikt, met een basis van amylaceous substanties</i>	<i>Nietjes (in strips) voor kantoor, stoffering of verpakking</i>	Andere borstels die delen van machines, toestellen of voertuigen vormen
<i>Zouten van hars, van harszuren of van derivaten van hars of harszuren, behalve zouten van harsadditieven Natuurlijk magnesiumcarbonaat (magnesium); gesmolten magnesia; gesinterde magnesia, al dan niet met kleine hoeveelheden andere oxyden toevoegd voor het sinteren; ander maagnesiumoxyde, al dan niet zuiver Bentoniet</i>	<i>Vouwbaar karton, dozen en kisten, van niet-golfpapier of karton Geactiveerde koolstof Herwonnen (afval en schroot) papier of karton</i>	Kleefstoffen gebaseerd op polymeren van rubrieken 39.01 tot 39.13 of op rubber Suikers, chemisch zuiver, m.u.v. sucrose, lactose, moutsuiker, glucose en fructose; suikerethers, suikeracetals en suikeresters, en hun zouten, m.u.v. producten in rubriek 29.37, 29.38 of 29.39 Gedrukte papieren of kartonnen etiketten van alle soorten

*Niet bekleed kraftpapier papier en
karton, in rollen of bladen $\leq 225\text{g/m}^2$*

*Zakken en tassen, van een soort die
voor de verpakking van goederen wordt
gebruikt*

Veiligheidskleppen of ontluchters

*Plantaardige gom en verdikkingsmiddel
van johannesbroodzaden en guarzaden*

Diensten

Zakelijke dienstverlening neg

Dienstverlening in de bouw

Post- en koeriersdiensten

Operational leasing services

Eindproduct	TRANSPORT Lorries Trucks voor opleggers	<i>Aanhangwagens en opleggers neg</i> Dieseltrucks, > 5 ton Aanhangwagens neg voor het transport van goederen	Auto's neg Treinlocomotieven die door elektrische accumulatoren worden aangedreven
Machines	<i>Sleep- en duwboten</i> Hydraulische krik- en lifttoestellen neg voor het optillen van voertuigen <i>Afstandsmeters</i> <i>Electromagnetische lifting heads</i> <i>Kranen en hijstoestellen neg</i> <i>Parkeermeters</i> <i>Schraapmachines</i>	Cellen en batterijen van kwikoxide Propellers van schepen en de bladen daarvoor Bruggen en loopkranen op een vaste voet Trucks met een elektrische motor, uitgerust met apparatuur voor het oppakken en verwerken van goederen Vloeibare lift Machines voor het continue optillen, verwerken, laden en lossen van goederen en materialen neg van het type lopende band	Kranen ontworpen voor op wegvoertuigen Toerentellers, tachograaf, kilometertellers, pedaalmetre Machines voor airconditioning, van het soort gebruikt in personenauto's Bulldosers en hoekschuivers voor het aanleggen van spoor Onderdelen van pompen voor vloeistof, al dan niet uitgerust met een meetinstrument Machines voor optillen, verwerken, laden en lossen neg
Hulpstoffen	Artikelen van hoofdstukken 1 tot 24, als levering of diensten voor schepen en vliegtuigen Gebruikte pneumatische banden <i>Artikelen die als levering of diensten voor schepen en vliegtuigen worden aangegeven neg</i> <i>Transportbanden of riem</i>	<i>Hydraulische remoliën en andere bereide vloeistoffen voor hydraulische transmissie</i> Nieuwe pneumatische banden, van rubber, van het soort dat op vliegtuigen wordt gebruikt Boeien, bakens, kistdammen, pontons en andere drijvende structuren Antivries bereidingen en bereide ontijzelende vloeistoffen	Stootkussens voor boten of steigers, al dan niet opblaasbaar Pallets, doospallets en andere laadboard van hout Dwarsbalken voor spoorwegen of tramsporen (dwarsverbindingen) van hout
Diensten	<i>Overzees transport</i> Transport neg	Luchtvervoer, passagier Luchtvervoer, vracht	

KANTOOR			
Eindproduct	Elektrostatistische kopieermachines Ringbanden en omslagen van papier	<i>Andere kopieerapparatuur met daarin een optisch systeem</i> Dozen, pakketten, portefeuilles en schrijfsets, van papier of karton, met een assortiment van papieren kantoorbenodigdheden	
Machines	Onderdelen en toebehoren van fotokopieermachines <i>Machines voor het sorteren of vouwen van post, om post in enveloppen of banden te stoppen, machines om post te openen, te sluiten of te verzegelen en machines om postzegels te plakken of ongeldig te maken</i>	Kopieermachines Onderdelen & toebehoren van schrijfmachines & tekstverwerkers Rekenmachines neg	<i>Videoprojectoren</i> Electronische rekenmachines zonder externe bron van electriciteit en machines voor opname, reproductie en weergave van data met rekenfunctie in zakformaat
Hulpstoffen	<i>Carbon of gelijkaardig kopieerpapier</i> Lint voor typemachines en soortgelijk lint voor het maken van afdrucken		
Diensten			
ENERGIE			
Eindproduct	<i>Isotopen en hun samenstellingen neg</i> elektro energie	<i>Radioactieve chemische elementen en radioactieve isotopen (met inbegrip van de splijtbare of vruchtbare chemische elementen en de isotopen) en hun samenstellingen; mengsels en residu's die deze producten bevatten</i>	
Machines	Machines en apparatuur voor isotopische scheiding, en onderdelen daarvan onderdelen van gasgeneratoren	<i>Schroefturbine, met een vermogen niet hoger dan 1100KW</i> <i>Gasmeters</i>	Gasgeneratoren Onderdelen van gasturbines
Hulpstoffen	<i>Turf (met inbegrip van turfafval), al dan niet opeengehoopt</i>		
Diensten			
TELECOMMUNICATIE			
Eindproduct			
Machines	Optische vezelkabels facsimilemachines voor lijntelefonie	Andere apparaten, voor draaggolfstroomlijnsystemen of voor digitale lijnsystemen	
Hulpstoffen			
Diensten	Telecommunicatiediensten		

VOEDING/DRANKEN

Eindproduct	Ruwe olie van kokosnoten en fracties daarvan, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd	Varkenshammen, -schouders en stukken daarvan, niet uitgebeend (vers, gekoeld of bevroren)	<i>Producten op basis van natuurlijke melk, al dan niet gezoet, neg</i>
	Verse of gedroogde cashewnoten	Gerookte haring, incl. filets	<i>Verse meloenen (excl watermeloenen)</i>
	Spruiten, vers of gekoeld	Andere vetten en oliën gemaakt van melk	<i>Bonen, gepeld of ongepeld, vers, gekoeld of bevroren</i>
	Aardnootolie en fracties daarvan, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd	Makreel, vers, gekoeld of bevroren, zonder lever en kuit	<i>Druiven, vers of gedroogd</i>
	Boter, vet en olie van cacao	Olien en fracties van soyabonen, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd	<i>Sla, vers of gekoeld</i>
	Cacaopoeder, ongezoet	Kaas, geraspt of in poedervorm	<i>Moutextract; voedselbereidingen van bloem, grutten, maaltijd, zetmeel of moutuittreksel die geen cacao bevatten of minder dan 40% cacao, neg; voedselbereidingen van de goederen in rubrieken 04.01 tot 04.04, die geen cacao bevatten of minder bevatten dan 5% cacao nea</i>
	Mosselen, levend, vers of gekoeld	Wortelen en rapen, vers of gekoeld	<i>Gerookte vis neg, incl. filets</i>
	Tong, vers, gekoeld of bevroren, zonder lever en kuit	Gebroken rijst	<i>Suikergoed (incl witte chocolade), zonder cacao</i>
	Afval van cacao	Papaya's, vers	<i>Eetbaar slachtafval van runderen (vers, gekoeld of bevroren)</i>
	Ruwe olie van palmpitten of babassu-olie en fracties daarvan, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd	Geprepareerd of geconserveerd vlees, afval en bloed van gevogelte (gallus Domesticus)	<i>Sardienes, sardinella of sprotten vers, gekoeld of bevroren, zonder lever en kuit</i>
	Haring, gepekeld	Manioc en zoete aardappelen, vers of gedroogd, al dan niet in schijfjes of gekorrel	<i>Appels, vers of gedroogd</i>

Cacao beslag, al dan niet ontvet	Kool, koolraab, boerenkool en vergelijkbare eetbare koolsoorten neg, vers of gekoeld	<i>Varkensvet (incl reuzel) en vet van gevogelte</i>
Aardappelen, vers, gekoeld of bevroren	Rundvlees, niet uitgebeend (vers, gekoeld of bevroren)	<i>Rundvlees, uitgebeend (vers, gekoeld of bevroren)</i>
Witlof, vers of gekoeld	<i>Grapefruit, vers of gedroogd</i>	<i>Varkensbuiken en stukken daarvan, gepekeld, gedroogd of gerookt</i>
Vogeleieren, zonder schaal, en eidooiers, vers of gepreserveerd	<i>Olien en fracties van visselever, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd</i>	<i>Geprepareerd of geconserveerd vlees, afval en bloed van kalkoenen</i>
Aardappelen bereid of geconserveerd anders dan met azijn of azijnzuur, bevroren	<i>Melk en room, geconcentreerd en gezoet</i>	<i>Dadels, vers of gedroogd</i>
Komkommers en augurken, vers of gekoeld	<i>Vruchten- en groentesappen, zonder gisting en zonder toegevoegde destillaten, al dan niet gezoet</i>	<i>Avocado's, vers of gedroogd</i>
Champignons, bereid of geconserveerd anders dan met azijn of azijnzuur	<i>Soyasaus</i>	Kidney beans en witte bonen, gedroogd, al dan niet zonder schil of gesplitst
Verse of gedroogde paranoten	<i>Lijnzaadolie, ruw</i>	Asperge, vers of gekoeld
Zonnebloemolie, olie van saffloerzaad of katoenzaad, en fracties daarvan al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd	<i>Non-alcoholische dranken, exc water en vruchtensappen</i>	Rundersperma
Aubergines, vers of gekoeld	<i>Ananas, vers of gedroogd</i>	Mais, geschild, in korrels, gesneden of gebrokkeld
Levende varkens	<i>Garnalen, geprepareerd of geconserveerd</i>	Varkensvlees neg (vers, gekoeld of bevroren)
Tomaten, vers, gekoeld of bevroren	<i>Schol, vers, gekoeld of bevroren, zonder lever en kuit</i>	Vijgen, vers of gedroogd
Varkensvlees neg, gepekeld, gedroogd of gerookt	<i>Pistachenoten, vers of gedroogd, al dan niet geschild of gepeld</i>	Geprepareerd of geconserveerd vlees, afval en bloed van varkens, neg, incl. mixen
Champignons	<i>Wei, al dan niet geconcentreerd of gezoet</i>	Visfilets en ander visvlees (vers, gekoeld of bevroren)

Vogeleieren, in schaal, vers, gepreserveerd of gekookt	<i>Levend gevogelte, van de soort Gallus Domesticus</i>	Zoete biscuits, wafels en wafeltjes
Bieten, schorseneer, knolselderij, radijs en andere eetbare knolsoorten, vers of gekoeld	<i>Raapolie of mosterdolie en fracties daarvan neg, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd</i>	Veenbessen, bosbessen e.d., vers
Aalbessen, vlierbessen, rode bessen en kruisbessen, vers	<i>Vruchten, noten of andere eetbare delen van planten neg, anderszins bereid of geconserveerd, al dan niet gezoet</i>	Weekdieren, geprepareerd of geconserveerd
Citrusfruit neg, vers of gedroogd	<i>Groenten neg, bereid of geconserveerd anders dan met azijn of azijnzuur, niet bevroren</i>	Jam, gelei, marmelades, vruchten en notenpurees e.d., al dan niet gezoet
Bier gemaakt van malt	<i>Vet van varkens vrij van mager vlees en vet van gevogelte, (vers, gekoeld, bevroren, gepekeld, gedroogd of gerookt</i>	Natuurlijke ethylalcohol van een alcoholgehalte van 80% volume of hoger
Runderkarkassen en halve karkassen (vers, gekoeld of bevroren)	<i>Sezamolie en fracties daarvan, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd</i>	Selderij, vers of gekoeld
Tomatenketchup en andere tomatensauzen	<i>Chocolade en andere eetwaren van cacao</i>	Rundvlees neg, gepekeld, gedroogd of gerookt
Boter	<i>Olien en fracties van palmnoten, al dan niet geraffineerd maar niet chemisch gemodificeerd</i>	Aardbeien
Haring, vers, gekoeld of bevroren, zonder lever en kuit	<i>Levende runderen, stamboek</i>	Likeuren en likeurtjes
Guaves, mango's en mangostans, vers of gedroogd	<i>Etenswaaren neg</i>	Schaaldieren neg geprepareerd of geconserveerd
Peren en kweeperen, vers	<i>Vlees en eetbaar afval van konijn of haas (vers, gekoeld of bevroren)</i>	Haring, geprepareerd of geconserveerd, heel of in stukken maar niet fijngehakt
Residuen van plantaardige olie in solide vorm	<i>Soepen en bouillons en bereidingen daarvan</i>	Aal, vers, gekoeld of bevroren, zonder lever en kuit

Bereide etenswaren van ongeroosterde graanvlokken, of van mengsels van ongeroosterde graanvlokken en geroosterde graanvlokken of gezwollen granen	<i>Vodka</i>	Stukken vlees en eetbaar slachtafval van tamme kalkoenen (vers, gekoeld of bevroren)
Dierlijke en plantaardige vetten en olien en fracties daarvan, chemisch gemodificeerd, al dan niet geraffineerd maar niet verder verwerkt	<i>Eetbaar slachtafval van varkens (vers, gekoeld of bevroren)</i>	Groenten, fruit, noten, fruitschil en andere delen van planten geconserveerd met suiker
Kokosnoten	<i>Residuen van de verwerking van vette substanties of dierlijke en plantaardige waxen</i>	Bietenpulp en ander afval van de productie van suiker
Eetwaren van granen, meel, zetmeel of melk voor kinderen, verkoop in de detailhandel	<i>Levend gevogelte, tam</i>	Darmen, blazen en magen van dieren (behalve vis), geheel of in stukken
Stukken vlees en eetbaar slachtafval van gevogelte van de soort Gallus Domesticus (vers, gekoeld of bevroren)	<i>Melk en room, geconcentreerd noch gezoet</i>	Oesters
Spinazie	<i>Pruimen en sleeën, vers</i>	Schelpdieren neg, al dan niet bevroren
Levende geiten	<i>Varkenskarkassen en halve karkassen (vers, gekoeld of bevroren)</i>	Geraffineerde suiker, in vaste vorm
Platvis neg, vers, gekoeld of bevroren, zonder lever en kuit	<i>Vlees van eenden, ganzen en parelhoenen (tam), niet in stukken gesneden (vers, gekoeld of bevroren)</i>	Gemengde groenten, bevroren
Margarine; eetbare mengsels of bereidingen van dierlijke of plantaardige olien en fracties daarvan	<i>Gevogelte van de soort Gallus Domesticus, niet in stukken gesneden (vers, gekoeld of bevroren)</i>	Levende schapen
Uien, sjalotten, knoflook, prei en andere knoflookachtig groenten, vers of gekoeld	<i>Extracten en vloeistoffen van vlees, vis, schaaldieren, weekdieren e.d.</i>	Levende paarden, ezels, muilezels

	Aardnoten, gepeld, al dan niet gebroken, niet geroosterd of anderszins bewerkt	<i>Beschuit, geroosterd brood en andere geroosterde producten</i>	
Machines	Machines voor het schoonmaken en sorteren van eieren, fruit of andere agrarische producten	<i>Schrikdraadbekrachtigers</i>	Onderdelen van oogst- en dorsmachines, gras- of hooimaaiers, machines voor het schoonmaken en sorteren van eieren, fruit of andere agrarische producten
	Onderdelen van legbatterijen	<i>Overige landbouw-, tuinbouw- en bosbouwmachines en machines voor het houden van kippen en bijen</i>	Stro- of veevoederpersen, incl. oogstpersen
	Machines voor het bereiden van vlees of gevogelte	<i>Onderdelen van melk- en zuivelmachines</i>	Mechanische apparatuur (al dan niet met de hand bediend) voor het projecteren, verspreiden en sproeien van vloeistoffen of poeders in de landbouw of tuinbouw
	Onderdelen van machines voor de bereiding of productie van voedsel en drank (anders dan machines voor extractie of bereiding van dierlijke of solide plantaardige oliën en vetten)	<i>Hooimaaiers, voor op tractoren</i>	Machines en apparatuur voor het maken van warme dranken of het koken of verwarmen van voedsel, niet huishoudelijk
	Mestverspreider en meststofverdelers	<i>Onderdelen van machines voor het schoonmaken en sorteren van zaad, graan of gedroogde peulvruchten en machines gebruikt in de maalindustrie of de verwerking van granen of gedroogde peulvruchten</i>	Machines voor de productie van suikergoed, cacao of chocolade
	<i>Machines voor het bereiden van vruchten, noten of groenten</i>	Bakkerijmachines en machines voor de productie van macaroni, spaghetti e.d.	Overige machines voor het voorbereiden en bewerken van de bodem
	<i>Onderdelen van landbouw-, tuinbouw- en bosbouwmachines en machines voor het houden van kippen en bijen</i>	Zuivelmachines	Schijfeggen
	<i>Machines voor melken van koeien</i>	Aanhangwagens voor lanbouwdoeleinden	Machines voor de productie van suiker

	<i>Legbatterijen</i>	Drankenautomaten, met daarin apparatuur om te verwarmen of te koelen	
Hulpstoffen	Wonderoliezaad, al dan niet gebroken Foelie	Stikstofhoudende minerale of chemische meststoffen Sezamzaad, al dan niet gebroken Plant aardige materialen en plantaardig afval, residuen en bijproducten gebruikt in dierenvoedsel	<i>Bloem en meel van soyabonen Rietmelasse</i>
	Nootmuskaat		<i>Boekweit</i>
	Zaaigoed neg	Zemelen en andere residuen van de verwerking van graan	<i>Muskus e.d; gal (al dan niet gedroogd), klieren en andere dierlijke producten</i>
	Bloem, meel en volkken van aardappel	Dierlijke of plantaardige meststoffen, al dan niet gemengd of chemisch behandeld; meststoffen die door het mengen of de chemische behandeling van dierlijke of plantaardige producten worden aereproduceerd	<i>Rijstbloem</i>
	Vruchten van Capsicum en Pimenta, vers of gekoeld	Kardemom	<i>Paardenhaar al dan niet in een laag met of zonder ondersteunend materiaal</i>
	Lactose in vaste vorm en siroop	Kiemen van graansoorten, heel, geplet, in vlokken of gemalen	<i>Cocaobonen, geheel of gebroken, vers of geroosterd</i>
	Vaccins voor veterinaire geneesmiddelen	Korianderzaad	<i>Venkelzaad of jeneverbesaad</i>

Kurkuma	Varkenshaar en afval	Botten en hoornkernen, ontvet en eenvoudig bewerkt (niet in vorm gesneden)
Glucose en glucosesiroop, zonder fructose of met minder dan 50% in het gewicht van fructose in een droge staat	Zemelen en andere residuen van de verwerking van tarwe	Koffieextracten en -concentraten
Carnalliet, sylviet en andere ruwe natuurlijke kaliumzouten	Palmnoten en pitten, al dan niet gebroken	Thee extracten en concentraat, en bereidingen met een basis van thee-extract etc
Kruidnagel	Zaaigoed voor foeragegewassen	Kerrie
Kaneel en vruchten van de kaneelboom, gemalen	<i>Gierst</i>	Meel en korrels van alfalfa
Fosfaathoudende minerale of chemische meststoffen	<i>Papaver zaden, al dan niet gebroken</i>	Bakpoeder, bereid
	<i>Minerale of chemische meststoffen die twee of drie van de het meststofelementen stikstof, fosfor en kalium bevatten; andere meststoffen; goederen van dit Hoofdstuk in tabletten of gelijkaardige vormen of in pakketten van een brutogewicht dat 10 kg niet overschrijdt.</i>	Mengsels van geurige substanties en mengsels (met inbegrip van alcoholische oplossingen) met een basis van één of meer van deze substanties, van een soort die in de voedsel of drankindustrieën wordt gebruikt
Karwijzaad		Koraal en vergelijkbaar materiaal, eenvoudig bewerkt (niet in vorm gesneden); schelpen van schelpdieren en weekdieren eenvoudig bewerkt en onbewerkt, poeder
Peper van de soort Piper, geplet of gemalen	<i>Saffloerzaad, al dan niet gebroken</i>	

Diensten

HUISVESTING/HUISHOUDEN			
Eindproduct	Bollen, knollen e.d, slapend, in groei of in bloei; cichoreiplanten en -wortels	<i>Tapijten en andere vloerbekledingen van textiel, getuft, al dan niet opgemaakt</i>	<i>Muurbekledingen van Textiel</i>
	Levende planten (incl. hun wortels) stekken en scheuten; paddestoelenmycelium	<i>Rhododendrons en azaleas, geënt of niet</i>	Organische oplosmiddelen al dan niet voor detailhandel
	Poetsmiddelen, creams en gelijkaardige bereidingen voor het onderhoud van houten meubilair, vloeren of andere houtwerk	<i>Tafellakens en servetten van papier</i>	Opblaasmatrassen van textiel anders dan katoen
	Rozen, geënt of niet	<i>Bomen (van het soort dat fruit of noten draagt), struiken en bosjes, geënt of niet</i>	Behang en gelijkaardige muurbekledingen, van papier met aan de gezichtskant een met korrel, reliëf, kleuren of ontwerpen bedrukte of anderszins verfreesde laag plastic
	Tapijten en andere vloerbekledingen van vilt, niet getuft, al dan niet opgemaakt	<i>Bijenwas andere insectenwaxen al dan niet geraffineerd of gekleurd</i>	Raamtransparanten van papier
	Stekken en scheuten, onworteld	Tapijten en andere vloerbekledingen van textiel, geweven, niet getuft, al dan niet opgemaakt	Oplosmiddelen, wasmiddelen (met inbegrip van hulpwasmiddel) en schoonmaakmiddelen, al dan niet metzeep, m.u.v. die van rubriek 34.01. Voor verkoop in de detailhandel
	Schuurmiddel en -poeder en andere bereidingen	<i>Vloerdoeken, afwasdoeken, stofdoeken en gelijkaardige schoonmaak doeken</i>	Montagewoningen
	Zetels van riet, katwilg, bamboe of gelijkaardige materialen	<i>Luchtverwarmers, hete luchtverdelers en onderdelen van ijzer of staal</i>	Drinkglazen m.u.v. glas-keramiek neg
	Huishoudelijke of kampeerapparaten van ijzer of staal voor verwarmen of koken, nes, voor vloeibare brandstof	<i>Tapijten en andere vloerbekledingen van textiel, neg, al dan niet opgemaakt</i>	Plastic meubelen neg

Zeep en organische oplosmiddelen en bereidingen, in de vorm van stukken, blokken en vormen; papier, watten, vilt en ongeweven materiaal, met een laag zeep of wasmiddel doordrongen, bedekt of behandeld.

Machines	<i>Cream separators</i>	Zekeringen, voor een voltage < 1000 volt	AC/DC motoren met een vermogen boven 37.5 W
	<i>CV ketels</i>	Onderdelen van gloeilampen en booglampen	Absorptiekoelkasten, huishoudelijk, electrisch
	Overige elektrische soldeermachines en apparaten	Onderdelen van koel- of vriesinstallaties neg	Onderdelen en toebehoren voor apparatuur van categorie 90.17
	Spuitpistool en soortgelijke apparaten	Verbrandingsoven voor verpulverde vaste brandstof of gas, incl combinatiebranders	
Hulpstoffen	Vezels van kokosnoot, ruw of verwerkt maar niet gesponnen; afval	Pigment en bereidingen gebaseerd op chromiumsamenstellingen	Stopverf voor glazenmakers, stopverf om te enten, harscement, waterdicht makende samenstellingen en andere mastiek; de vullingen van schilders
	Slagwool, rockwool en gelijkaardige minerale wol (met inbegrip van mengsels daarvan), in bulk, platen of rollen	<i>Buizen gesmolten kwarts of ander gesmolten kiezelzuur</i>	Pigment en bereidingen gebaseerd op titaniumdioxide neg
	Natuurlijk zand van alle soorten, al dan niet gekleurd, behalve metaaldragend zand van Hoofdstuk 26.	<i>Ultramarijn en daarop gebaseerde bereidingen</i>	Niet-gedraad glas, met een absorberende, reflecterende of niet-reflecterende laag
	Bakstenen	<i>Anorganische producten van een soort die worden gebruikt als luminophoren</i>	Amaril, natuurlijk korund, natuurlijke granaat en andere natuurlijke schuurmiddelen Sets bestaande uit geweven stof en garen, al dan niet met toebehoren, om dekens, tapijtwerk, tafellakens of servetten, of gelijkaardige textielartikelen van te maken, in verpakking voor detailhandel
	Garen van kokosnoot	<i>Sanitaire artikelen en onderdelen van koper</i>	

Ceramische pijpen, buizen, goot en pijpmontage	Kunstmatige droogstoffen	Insecticiden, knaagdierenverdelgingsmiddelen, schimmelverdelgers, onkruidverdelgingsproducten en plantengroeieregelaars, ontsmettingsmiddelen en gelijkaardige producten, in vormen of verpakking voor detailhandel of als toebereidingen of artikelen
<i>Artikelen van asbestcement, van cellulose vezel-cement of dergelijke</i>	Deuren, vensters en hun kozijnen en drempels voor deuren, van ijzer of staal	Verven en vernissen (met inbegrip van email en lak) gebaseerd op synthetische polymeren of op chemisch gewijzigde natuurlijke polymeren, verspreid of opgelost in een vloeibaar middel
<i>Uittreksel van acacia</i>	Plantaardige materialen voor m.n. bezems and borstels, al dan niet in strengen of bossen	Niet-vuurvaste oppervlaktebereidingen voor façades, binnenmuren, vloeren, plafonds of dergelijke
<i>Organische samengestelde oplosmiddelen en verdunners neg; toebereide verf- of vernisverwijderaars</i>	Verven en vernissen (met inbegrip van email en lak) gebaseerd op synthetische polymeren of op chemisch gewijzigde natuurlijke polymeren, in een niet- waterachtig middel verspreid of opgelost	Reservoirs, tanks, vaten en gelijkaardige containers, een capaciteit die 300 l overschrijdt
<i>Donkerrood merantihout, Lichtrode Meranti en Meranti Bakau, > 6mm</i>	Buizen, pijpen en slangen, van ge vulcaniseerd rubber, alleen versterkt of anders gecombineerd met metaal	Structuren en delen van structuren van ijzer of staal neg; platen, staven, hoeken, vormen, secties, buizen en dergelijke, voor gebruik in structuren, van ijzer of staal
<i>Platen, bladen, panelen, tegels en gelijkaardige artikelen van pleister, niet versierd</i>	Producten geschikt voor gebruik als lijm of kleefstoffen, voor verkoop in de detailhandel als lijm of kleefstoffen, met een netto gewicht ≤ 1 kg	Tegels, blokjes en gelijkaardige artikelen, zonder glazuur
<i>Bereid pigment, bereidingen die ondoorzichtig maken, bereide kleuren en gelijkaardige bereidingen</i>	Geharde (aangemaakte) veiligheidsglas neg	

ONTSPANNING			
Eindproduct	<i>Opblaasbare ballen</i>	<i>Videorecorders, type cassette</i>	Opneembare magnetische schijven
	<i>Camera's met een door-de-lens vizier, voor filmrolltjes niet breder dan 35mm</i>	Tenniserackets, al dan niet bespannen	Kledingstukken en toebehoren voor poppen, schoeisel en hoofddekseel
	<i>Cassetterecorders en andere apparatuur voor geluidsopname, neg</i>	Pijporgels; harmoniums en gelijkaardige toetsenbordinstrumenten met vrij metaalriet.	Diaprojectoren
	<i>Microfilm-, microfiche- of andere microvormlezers, al dan niet geschikt om te kopiëren</i>	Filmprojectoren	Hoofdtelefoons en oortelefoons, al dan niet gecombineerd met een microfoon, en sets die uit een microfoon en één of meerdere luidsprekers bestaan
	<i>Tennisballen</i>	Andere radio's, met inbegrip van apparaten geschikt voor ontvangst van radiotelefonie of radiotelegrafie, niet gecombineerd met opname- of afspeelapparatuur maar gecombineerd met een klok	Draaimolens, schommels, schiettenten en anderkermisvermaak; reizende circussen en reizende theaters
	<i>Polaroid camera's</i>	Percussie-instrumenten	Cassettebandjes, opneembaar
	<i>Andere opgenomen media voor weergave van geluid of vergelijkbaar opgenomen fenomenen</i>	Motorboten, anders dan boten met buitenboordmotor	Zeilboten, met of zonder hulpmotor
	<i>Schijven voor systemen met laserlezing voor weergave van geluidsopname en andere vergelijkbaar opgenomen fenomenen</i>	Draaitafels neg	Puzzels
	<i>Muziekinstrumenten, waarvan het geluid elektrisch wordt geproduceerd of moeten worden versterkt m.u.v. keyboards</i>	Draagbare radio's gecombineerd met cassetterecorder, -deck	Andere feest-, carnaval- of andere vermaakartikelen, met inbegrip van het tovertrucs en nieuwe fopartikelen.
	<i>Projectieschermen</i>	Poppen, al dan niet gekleed	Golfballen
	<i>Grammofoonplaten</i>	Ander speelgoed, in sets of uitrustingen	Kerstartikelen
	<i>Cassettebanden voor de weergave van geluid of beeld, opgenomen</i>		

Machines	Kleppen en buizen Buizen voor televisiecamera's; beeldconvertors en -versterkers; andere buizen voor fotokathode	Delen en toebehoren voor filmprojectoren Buitenboordmotoren, (type benzinemotoren)	
Hulpstoffen	Polaroid film, plat, gevoelig gemaakt, onbelicht, al dan niet in pakken Fotografische platen en film, plat, gevoelig gemaakt, onbelicht, van om het even welk materiaal behalve papier, karton of textiel; Voor kleurenfotografie <i>Andere film in rol, zonder perforaties, met een breedte </= 105 mm, met zilverhalogenideemulsie</i>	<i>Chemische bereidingen voor fotografisch gebruik; onvermengde producten voor fotografisch gebruik, in afgemeten hoeveelheden of voor detailhandel in een vorm klaar voor gebruik</i> <i>Andere fotografische film in rollen, met een breedte die 16 mm overschrijdt maar niet 35 mm en met een lengte die 30 m niet overschrijdt</i> <i>Televisiecamera's</i>	Fotografische papier, karton en textiel, onbelicht & gevoelig gemaakt neg Andere film in rol, zonder perforaties, met een breedte tussen 105 mm en 610 mm
Diensten	<i>Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten neg</i>		

GEZONDHEIDSZORG		
Eindproduct	Oestrogenen en progestogenen	<i>Alkaloïde van opium en hun derivaten; zouten daarvan</i>
	Kinine en zijn zouten	<i>Streptomycines en hun derivaten; zouten daarvan</i>
	UV- of infraroodapparatuur	<i>Chemische anticonceptie middelen gebaseerd op hormonen, op andere producten van rubriek 29.37, of op spermicides</i>
	Pacemakers voor het bevorderen van hartspieren, exclusief delen en toebehoren	<i>Electronische diagnose-apparatuur</i>
	Erythromycine en zijn derivaten; zouten daarvan	<i>Kunstmatige lichaamsonderdelen neg</i>
	Onvermengde vitaminen en hun derivaten	<i>Andere toestellen die worden gedragen of in het lichaam worden geïnplanteerd om een tekort of een onbekwaamheid te compenseren</i>
	<i>Diafragma's</i>	
Machines	Onderdelen en toebehoren voor apparatuur gebaseerd op gebruik van röntgenstralen of alpha, beta of gammastralen	
		Buizen voor röntgenapparatuur
Hulpstoffen	Naalden, catheters, buisjes, e.d. neg	<i>Tandcement en andere tandvullingen; cement voor beenreconstructie</i>
	<i>Rubber handschoenen voor chirurgisch gebruik</i>	Vaccins voor menselijke geneesmiddelen
Diensten		

TEXTIEL/KLEDING		
Eindproduct		
Textielvlokken en -stof en maalsels	Bedrukte keperstoffen van polyestervezels, met < 85% gewicht aan dergelijke vezels, gemengd met hoofdzakelijk of alleen katoen van een gewicht < /= 170 q/m.	Badstofhanddoeken en gelijkaardige badstoffen, van textiel anders dan katoen
Stoffen die uit kettinggaren zonder inslag bestaan, dmv kleefstof geassembleerd	<i>Versleten kleding en andere versleten artikelen</i>	<i>Weefsels van garen met 85% of meer gewicht aan synthetische vezels</i>
<i>Geweven stoffen van jute of van andere textielbastvezels, ongebleekt</i>	Weefsels van garen met < 85% gewicht aan synthetische vezels, gemengd met hoofdzakelijk of alleen wol of fijn dierlijk haar, gebleekt of ongebleekt	Geweven stoffen van gekamde wol of van gekamd fijn dierlijk haar dat hoofdzakelijk of alleen met kunstmatige garenvezels wordt gemengd
<i>Weefsels van garen met < 85% gewicht aan synthetische vezels, gemengd met hoofdzakelijk of alleen katoen, gebleekt of ongebleekt</i>	niet geweven stoffen van kunstvezels, al dan niet geïmpregneerd, met een laag bedekt, behandeld of gelamineerd.	Geweven stoffen van vlas met 85% of meer gewicht in vlas. Al dan niet gebleekt
<i>Gebruikte of nieuwe vodden en versleten producten van textiel. Gesorteerd</i>	Andere kledingstukken voor mannen of jongens, van wol of fijn dierlijk haar	Handschoenen e.d., gebreid of gehaakt, doordrongen, bedekt of behandeld met plastic of rubber
<i>Geweven stoffen van katoen, met 85% of meer gewicht in katoen</i>	Overjassen voor mannen of jongens, capes, mantels, anoraks (met inbegrip van ski-jacks), en gelijkaardige artikelen. Van wol of fijn dierlijk haar	Babykleding en accessoires van wol of fijn dierlijk haar
<i>Geweven pluche stoffen en chenille stoffen, van wol of fijn dierlijk haar</i>	Etiketten, badges en gelijkaardige artikelen van textiel, per stuk, in stroken of in vorm of grootte gesneden, zonder borduursel, niet geweven	Dichtgeweven stoffen van kunstvezels, neg
<i>Geverfde weefsels van garen met < 85% gewicht aan synthetische vezels, gemengd met hoofdzakelijk of alleen katoen van een gewicht > 170 g/m neg</i>	Geweven pluche stoffen en chenille stoffen, van katoen, gesneden	Weefsels van garen met synthetische vezels neg, bedrukt

Machines

Hulpstoffen	<p>Stroken en dergelijke van synthetische textielmaterialen van een breedte die 5 mm niet overschrijdt</p> <p><i>Kaarddoek</i></p> <p><i>Garen (behalve naaigaren) van synthetische vezels, niet voor detailhandel</i></p> <p><i>Cocons van de zijderups geschikt om te winden</i></p> <p><i>Spoelen e.d. van papierpulp, papier of karton (al dan niet geperforeerd of verhard).</i></p>	<p>Kleurstof van plantaardige of dierlijke oorsprong (met inbegrip van verfuittreksels maar exclusief dierlijk zwart), al dan niet chemisch bepaald; bereidingen gebaseerd op kleurstof van plantaardige of dierlijke oorsprong</p> <p>Synthetische organische looimiddelen</p> <p>Garen van polyester neg, met <85% gewicht aan polyester, niet voor detailhandel</p> <p>Ruw dierlijk haar, niet gekaard of gekamd</p> <p>Katoenen garen (behalve naaidraad). Veelvoudig (gevouwen) of gekabeld garen, van gekamde vezels. Metend per draad minder dan 125 decitex</p>	<p>Garen (behalve naaigaren) van cellulose acetaat, niet voor detailhandel</p> <p>Bonthuiden van mink, geheel, met of zonder hoofd, staart of poten</p> <p>Garen van nylon of andere polyamiden, niet gekaard, gekamd of anders verwerkt om te spinnen</p> <p>Naaimachinenaalden</p>
Diensten			

PERSOONLIJKE ZAKEN			
Eindproduct	<p>Snijbloemen & bloemknoppen voor boeketten/sier (vers, gedroogd of anderszins geprepareerd)</p> <p>Cigaretten, sigaren en cigarillos, gemaakt van tabak</p> <p>Andere tabakwaren; extracten en concentraten</p> <p>Gebladerte, takken etc. zonder bloemen of knoppen, grassoorten, mos, etc voor boeketten/sier (vers, gedroogd of anderszins geprepareerd)</p> <p>Waterdicht schoeisel met buitenzolen en bovenleer van rubber of van plastic, met een beschermende metaalneus</p> <p><i>Gasaanstekers, wegwerp</i></p> <p><i>Kleuren voor kunstenaars, studenten of voor schilders van uithangborden, modificeertinten en dergelijke, in tabletten, tubes, kruiken, flessen of in gelijkaardige vormen of verpakking</i></p> <p><i>Polshorloge met optoelectronisch display</i></p>	<p><i>Maandverband en tampons, luiers en gelijkaardige hygiënische artikelen</i></p> <p>Albums voor verzamelingen en collecties</p> <p>Leien en bordes, met oppervlakten om op te schrijven of te tekenen</p> <p>Kranten en tijdschriften, al dan niet geïllustreerd of met reclamemateriaal, verschijnt minstens vier keer per week</p> <p>Fietsen en andere rijwielen (incl driewielers voor bezorging)</p> <p>Muziek, gedrukt of in manuscript, al dan niet gebonden of geïllustreerd</p> <p>Pijpen en pijpkommen</p>	<p>Sportschoenen; tennisschoenen, basketbalschoenen, gymnastiekschoenen, runners en dergelijke</p> <p>Advertentiemateriaal, commerciële catalogi en dergelijke</p> <p>Kleurensets</p> <p>Kaarten en hydrografische of gelijkaardige charts van alle soorten, met inbegrip van atlanten, muurkaarten, topografische kaarten en globes, in boekvorm</p> <p>Brochures, pamfletten en gelijkaardige gedrukt materiaal, in losse bladen, al dan niet gevouwen</p> <p>Wekkers, neg</p> <p>Sigaar- of sigarethouders, en delen daarvan</p>
Machines	<p><i>Onderdelen van scheerapparaten, tondeuses en haarverwijderende toestellen, met ingebouwde elektrische motor</i></p> <p>Boekbindmachines</p>	<p><i>Machines voor het oogsten van wortels en knollen</i></p>	<p><i>Delen van aanstekers behalve onstekingsmechanisme</i></p>
Hulpstoffen	<p>Zaaigoed voor bloemen</p>	<p>Katoenen naaidraad voor detailhandel</p>	<p><i>Sulfiet pakpapier, in rollen of bladen</i></p>

**Textiel stoffen die met met een laag
gom of amylose substanties
worden bedekt, van een soort die
voor de buitendekking van boeken
of dergelijke wordt gebruikt**

*Natuurlijk steatiet, verpletterd of
gepoederd*

Diensten

Bijlage 2: Extended Balance of Payments Services Classification (EBOPS)

205 Transportation	240 Personal travel
206 Sea transport	241 Personal travel, Health-related expenditure
207 Sea transport, Passenger	242 Personal travel, Education-related expenditure
208 Sea transport, Freight	243 Personal travel, Other
209 Sea transport, Other	Memorandum items
210 Air transport	956 Travel, expenditure on goods
211 Air transport, Passenger	957 Travel, expenditure on accomodation and food and beverage serving services
212 Air transport, Freight	871 All other travel expenditure
213 Air transport, Other	245 Communications services
214 Other transport	246 Postal and courier services
215 Other transport, Passenger	247 Telecommunication services
216 Other transport, Freight	249 Construction services
217 Other transport, Other	250 Construction abroad
218 Space transport	251 Construction in the compiling economy
219 Rail transport	253 Insurance services
220 Rail transport, Passenger	254 Life insurance and pension funding
221 Rail transport, Freight	255 Freight insurance
222 Rail transport, Other	256 Other direct insurance
223 Road transport	257 Reinsurance
224 Road transport, Passenger	258 Auxiliary insurance services
225 Road transport, Freight	Memorandum items
226 Road transport, Other	960 Gross insurance premiums
227 Inland waterway transport	972 Gross premiums - life insurance
228 Inland waterway transport, Passenger	974 Gross premiums - freight insurance
229 Inland waterway transport, Freight	976 Gross premiums - other direct insurance
230 Inland waterway transport, Other	961 Gross insurance claims
231 Pipeline transport	973 Gross claims - life insurance
232 Other supporting, auxiliary transport services	975 Gross claims - freight insurance
Memorandum items	977 Gross claims - other direct insurance
950 Freight transportation on merchandise, valued on a transaction basis	260 Financial services
951 Sea freight	Memorandum items
952 Air freight	887 Financial intermediation services indirectly measured (FISIM)
858 Other freight	888 Financial services including FISIM
862 Space freight	262 Computer and information services
863 Rail freight	263 Computer services
953 Road freight	264 Information services
865 Inland waterway freight	889 News agency services
868 Pipeline freight	890 Other information provision services
236 Travel	266 Royalties and license fees
237 Business travel	891 Franchises and similar rights
238 Business travel, Expenditure by seasonal and border workers	892 Other royalties and license fees
239 Business travel, Other	

268 Other business services
 269 Merchanting and other trade related services
 270 Merchanting
 271 Other trade related services
 272 Operational leasing services
 273 Miscellaneous business, professional and technical services
 274 Legal, accounting, management consulting and public relations services
 275 Legal services
 276 Accounting, auditing, book-keeping and tax consulting services
 277 Business and management consultancy and public relations services
 278 Advertising, market research and public opinion polling
 279 Research and development
 280 Architectural, engineering and other technical services
 281 Agricultural, mining and on-site processing services
 282 Waste treatment and depollution
 283 Agricultural, mining and on-site processing services, Other
 284 Other business services
 285 Services between related enterprises, n.i.e.
 Memorandum items
 962 Merchanting gross flows
 287 Personal, cultural and recreational services
 288 Audiovisual and related services
 289 Other personal, cultural and recreational services
 895 Education services
 896 Health services
 897 Other personal, cultural and recreational services, Other
 Memorandum items
 894 Audiovisual transactions
 291 Government services, n.i.e.
 292 Embassies and consulates
 293 Military units and agencies
 294 Government services, n.i.e., Other

Bijlage 3: De HS-classificatie

De HS-classificatie wordt beheerd door de World Customs Organisation en wordt gebruikt als basis voor de inzameling van douanerechten en internationale handelsstatistieken door bijna alle landen. Zie de onderstaande website voor een gedetailleerd overzicht van de 5.500 goederencategorieën die in HS worden onderscheiden. De site biedt de mogelijkheid om door te klikken naar de verschillende hoofdstukken.

<http://www.wcoomd.org/ie/En/en.html>

Een uitgebreide Nederlandse versie van de HS-classificatie is te vinden op de website van het CBS:

<http://www.cbs.nl/nl/standaarden/classificaties/gn2004/cn04nl18.pdf>